Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ оқшоми

Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитети ва халқ депутатлари шаҳар Советининг органи

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган. ◉ № 236 (6. 127) ◉ 1986 йил 14 октябрь, сешанба ◉ Баҳоси 3 тийин

М. С. ГОРБАЧЕВнинг МАТБУОТ КОНФЕРЕНЦИЯСИ

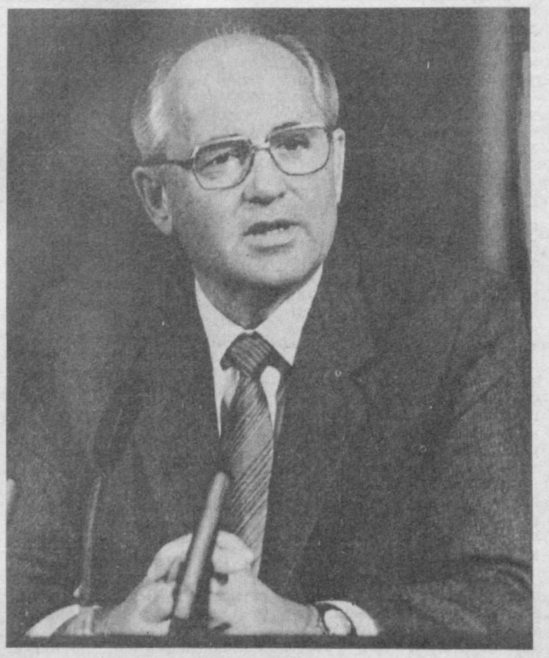

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачев Совет—Америка учрашувини ёритаётган журналистлар учун 12 октябрь куни Рейкьявикда матбуот конференцияси ўтказди.

М. С. Горбачев оммавий ахборот воситаларининг намояндаларига мурожаат этиб, бундай деди:

Салом, хонимлар ва жаноблар, ўртоқлар. Ҳаммангиз билан саломлашаман.

Бизнинг АҚШ Президенти Рейган жаноблари билан учрашувимиз бир соатча аввал тугалланди. Учрашув биз режалаштиргандан кўра сал кўпроқ давом этди. Иш шуни талаб қилди. Шу боисдан ҳам тайинланган вақтда матбуот конференциясига етиб кела олмаганим учун сизлардан узр сўрайман.

Учрашув совет раҳбарларининг ташаббуси билан ўтказилганини биласизлар. Аммо Рейган жаноблари рози бўлмаганида, табиийки, учрашув ўтказилмаган бўлур эди. Шу сабабли буни мазкур учрашувни ўтказиш ҳақида биргаликдаги қароримиз, деса бўлади.

Энди учрашув тугади. Бир лаҳзада ҳамма гапнинг тагига етиш қийин дейдилар. Мен ҳозиргина учрашувдан келдим, унинг, айниқса, сўнгги босқичи қизғин мунозаралар билан ўтди. Ҳали ҳам мен шу мунозаралар таассуроти остида турибман. Шундай бўлса ҳам, мен ҳозирнинг ўзидаёқ таассуротларим билан ўртоқлашибгина қолмай, нималар бўлганининг мағзини чақишга ҳам интилиб кўраман. Ҳар ҳолда бу дастлабки таассуротлар, дастлабки фикрлар, дастлабки таҳлил бўлади. Ҳали бутун учрашувни обдон назардан ўтказиш лозим.

Катта учрашув бўлди, мен унинг мазмунини, унда жуда кенг миқёсда, жуда интенсив, манфаатдорлик билан муҳокама қилинган муаммоларни айтиб берганимда буни ўзингиз ҳис этасиз.

Учрашувда дўстона муҳит ҳукм сурди. Биз ўз қарашларимизни эркин ва бемалол баён этиш имкониятига эга бўлдик. Бу эса жаҳон сиёсатининг, икки томонлама муносабатларнинг кўпгина йирик проблемалари хусусидаги ва аввало, бутун дунё жамоатчилигининг диққат марказида турган масалалар —уруш ва тинчлик, ядровий қуролланиш пойгасини тўхтатиш масалалари хусусидаги, хуллас шу мавзу жумласига кирадиган масалаларнинг бутун комплекси хусусидаги бир-биримизнинг фикрларимизни тушуниш доирасини кенгайтиришимизга имкон берди.

Мен учрашувнинг ўзини, мунозараларнинг мазмунини, томонларнинг таклифларини ва учрашувнинг якунларини бевосита таърифлашга ўтишдан аввал биз Рейкьявикдаги учрашувни ўтказиш тўғрисидаги ташаббус билан майдонга чиққанимизнинг боисини сизларга тушунтириб бермоқчиман.

Мен жаҳон матбуотини мунтазам ўқиб бораман ва шу кунларда учрашув ўтказиш тўғрисидаги хабар нақадар кўп фикр-мулоҳазаларга сабаб бўлганини кўрдим. Шу муносабат билан КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ва АҚШ Президенти шаънига кўп гап айтилди, улар шошқалоқлик қилишмадими, бундай учрашувга зарурат бормиди, ким кимга ён берди, ким кимни доғда қолдирди ва ҳоказо ва ҳоказо саволлар берилди. Аммо бизнинг АҚШ Президентига дарҳол учрашиш тўғрисида қилган таклифимиз, аввало, қандай мулоҳазаларни кўзда тутганини ва унинг бу таклифга ижобий жавоб бериш ҳақидаги қарори нақадар салмоқли бўлганини биласиз.

Энди мен Женевани, илк бор учрашганимизни эслатиб ўтмоқчиман. У катта мулоқот бўлган эди, орадан анчагина вақт ўтганидан сўнг, ҳозирги пайтда ҳам биз уни —ўша Женева учрашувини худди шундай баҳолаяпмиз.

Эсингизда бўлса, ўшанда биз тинчликни сақлаш учун СССР билан Америка Қўшма Штатларининг алоҳида масъулиятини эътироф қилган эдик ва ҳеч қачон ядро уруши бошланмаслиги керак, бу урушда ғолиблар бўлиши мумкин эмас, деб биргаликда айтган эдик. Бу—жуда катта аҳамиятга молик эътироф эди. Биз томонлардан ҳеч бири ҳарбий устунликка интилмайди, деган гапни ҳам айтган эдик. Бу ҳам жуда муҳим қайд этиш эди.

Женева учрашувидан кейин қарийб бир йил вақт ўтди. Совет раҳбарлари у ерда ўз зиммаларига олган мажбуриятларга содиқ бўлиб келдилар. Биз Женевадан қайтиб келгач, ўз мораторийимиз муддатини узайтирдик: бу мораторийни шу йилнинг 1 январигача эълон қилган эдик. 14 ойдан буён бизнинг полигонларимизда жимлик ҳукм сурмоқда, бу — Женевадаги аҳдномаларга, тинчликнинг тақдири учун бўлган масъулиятимизга содиқлигимизнинг далили эмасми. Шу вақт ичида Невададаги портлашлар давом этганлигини, бу портлашлар ҳозир ҳам давом этаётганини эътиборга олганда, буларнинг ҳаммаси осон қарорлар эмас. 15 январда биз катта Баёнот бердик, унда ядро қуролини шу асрнинг охиригача тугатиш программаси асослаб берилди.

Шу йилнинг июнида Варшава Шартномаси давлатлари Европадаги оддий қурол-яроғларни ва қуролли кучларни кенг миқёсда қисқартириш тўғрисида йирик комплекс программани таклиф этдилар. Бу ҳам Ғарбий европаликлар ва Қўшма Штатлар билдирган ҳавотирликларни эътиборга олган ҳолда қўйилган катта қадам эди.

Биз Чернобиль авариясидан ҳам сабоқлар чиқариб, Венада МАГАТЭнинг фавқулодда сессиясини ўтказиш ташаббуси билан майдонга чиқдик. Бу сессия бўлиб ўтди, унинг якунлари сизларга маълум, бу—умидбахш якунлар бўлди. Энди биз ядро энергетикаси хавфсизлигининг кўпгина энг муҳим масалаларини ҳал этиш имконини берадиган ·халқаро механизмга эгамиз.

Бошқача қилиб айтганда, ўтган даврда биз ядро асрида янги тафаккурни шакллантиришга ёрдам бериш учун ҳамма ишни қилдик, — сиёсатимизни шундай баҳолаганимда муболағага берилаётганим йўқ, деб ўйлайман, чунки мен шунчаки ниятлар ҳақида эмас, балки фактлар ҳақида гапиряпман. Шу янги тафаккур куртаклари, жумладан, Европа заминида ҳам униб ўсаётганини мамнуният билан қайд этамиз. Бу нарса, хусусан, Стокгольм конференциясининг муваффақиятида намоён бўлди.

Эҳтимол, мен Президент Рейган билан Женевада эришилган аҳдноманинг руҳи ва ҳарфига амал қилиб, рўёбга чиқарган конкрет ишларимиз рўйхатини шу билан тугатсам ҳам бўлар эди. Фактларнинг ўзи бизнинг Женевадаги аҳдномаларга муносабатимиз жиддийлигини баҳолашингизга имкон беради, деб ўйлайман.

Хўш, мана шуларга қарамай, яна Рейкьявикда учрашиш нечун зарур бўлиб қолди, шу ташаббус сабаблари нималардан иборат бўлди.

Гап шундаки, дунёдаги вазиятда катта ўзгаришлар бўлиши хусусида ҳаммамиз кутган умидлар Женева учрашувидан кейин тез орада сўна бошлади ва бунинг учун асослар бор эди, деб ўйлайман. Совет—Америка музокаралари чоғида ҳар хил гаплар жуда кўп, эҳтимолки, ҳаддан ташқари кўп айтилган эди, бу музокараларда, кеча мен Президентга айтганимдек, ҳар қандай таклифларнинг 50—100 та варианти ўртага ташланган эди. Мана шунинг ўзиёқ у ердаги музокараларда олиб борилаётган мунозараларнинг самарадорлигига шубҳа туғдиради. Агар бир-иккита, борингки, учта вариант бўлганида эди, мунозара доирасини бирмунча торайтириб, асосий диққат эътиборни бирон-бир муҳим йўналишларни қидиришга қаратиш имконини берган бўлур эди, бунда мазкур изланишлар бирон-бир конкрет битимлар ва ҳукуматларга таклифлар тайёрлаш иложини топиш билан ниҳоясига етади, деб умид қилиш мумкин бўлур эди... Бироқ гарчи Женевада жаҳон сиёсатининг асосий масалалари муҳокама қилинаётган бўлсада, бирон-бир конкрет битим ва таклиф ишлаб чиқилаётгани йўқ.

Кейинги вақтларда бу музокаралар, сирасини айтганда, бекорга олиб борилмоқда, аслида боши берк кўчага кириб қолди. Қуролланиш пойгаси давом этмоқда ва қандай оқибатларга —сиёсий ва ҳарбий оқибатларга олиб боришини олдиндан айтиб бўлмайдиган шу пойганинг янги даврасини бошланиши муқаррар бўлган чегарага яқинлашиб қолинганлиги тобора равшанлашмоқда.

Мен юқорида тилга олган йирик ташаббусларимизни жаҳон жамоатчилиги кенг миқёсда маъқуллаб кутиб олди. Аммо Америка маъмурияти бу ташаббусларни муносиб равишда тушуниб етмади.

Вазият мушкуллашди, дунёдаги ташвиш яна орта бошлади. Жаҳон аҳли туғён урмоқда, десам муболаға бўлмайди, деб ўйлайман, — ўзларингиз ҳам буни кўриб турибсизлар. Жаҳон аҳли туғён урмоқда ва барча мамлакатларнинг, аввало йирик давлатларнинг раҳбарларидан, биринчи галда Совет Иттифоқи ва Америка Қўшма Штатларидан хатарли тенденцияни тўхтата оладиган сиёсий ирода, қатъият кўрсатишни талаб қилмоқда.

Хуллас, воқеаларнинг шу йўлдан боришини ўзгартириш учун нимадир қилиш керак эди. Шу мулоҳазалар билан биз: жараённи лозим бўлган йўналишга буриб юбориш учун янги туртки, қудратли туртки керак, деган хулосага келдик. Бундай омилларни фақат СССР ва Америка Қўшма Штатларининг раҳбарлари топиб беришлари мумкин эди. Айни шу боисдан мен Президент Рейганнинг 25 июлдаги мактубига жавобан уни зудлик билан учрашишга таклиф қилишга қарор бердим. Вазият тақозоси билан биз ҳамма ишларни бир-икки кун тўхтатиб қўйиб, дарҳол учрашув ўтказишимиз керак, деб ёздим.

Бу мактубни Президентга ўртоқ Шеварднадзе топширди.

Мана энди шу фавқулодда муҳим учрашув бўлиб ўтди. Кўп нарса бу учрашув якунларига боғлиқ бўлади, деб ўйлаган эдик. Шу боисдан ҳам учрашувга янги таклифлар билан келдик, албатта.

Хўш, биз Рейкьявикка қандай таклифлар олиб келдик?

Биз **таклифларнинг бутун бир мажмуасини** олиб келган эдик, шу таклифлар қабул қилинганида ҳақиқатан ҳам қисқа муддат ичида, айтишим мумкинки, ядро қуролини чеклаш учун курашнинг ҳамма соҳаларида бурилиш ясаган бўлур эди ва ядро уруши хавфини реал равишда даф қилган, ядросиз дунё сари ҳаракат бошлашга имкон берган бўлур эди.

Мен Президентга, биз шу ердаёқ, Рейкьявикда ўз ташқи ишлар министрларимизга ва бошқа тегишли идораларга **учта битимнинг лойиҳасини** тайёрлаш ҳақида мажбурий топшириқлар берайлик, деб таклиф қилдим. Кейин биз бу битимларни менинг Америка Қўшма Штатларига визитим вақтида имзолашимиз мумкин бўлур эди.

Биринчиси — стратегик қурол юзасидан — бу қуролни камида 50 процент қисқартириш тўғрисидаги битим лойиҳаси. Бунда аср охиригача ана шу энг кўп ажал келтирадиган қуролни батамом тугатиш назарда тутилади. Биз жаҳон аҳлининг афкор оммани бир оз муддат тинчлантириб тура оладиган қандайдир арзимас қадамлар қўйишни эмас, балки ҳақиқатан ҳам катта қадамлар қўйишни, қуролларни кўп миқдорда қисқартиришни кутаётганига асосландик. Бутун дунёнинг, шу жумладан, Совет Иттифоқи ва Америка Қўшма Штатлари халқларининг манфаатларини кўзлаб, ҳақиқатан ҳам дадил, масъулиятли ҳаракатлар қилиш керак бўлган вақт келди.

Стратегик қурол хусусидаги битим лойиҳасини тайёрлаш топширилиши мумкин бўлган Совет ва Америка делегациялари унинг тарихан таркиб топган структурасини қисқартиришни яхши ва ҳалол мувозанатлаштиришлари лозим бўлур эди. Бунда гап СҚЧ-2 шартномасини ишлаб чиқиш пайтидаёқ тан олинган уч нарса ҳақида бормоқда. Бироқ бу масалани Президент билан муҳокама қила бошлаганимизда, бунга жавобан яна Женева музокараларида рўкач қилинаётган нарсаларнинг ҳаммаси — ҳамма даражалар, кичик даражалар қалаштириб ташланди, хуллас, хилма-хил рақамлар тилга олинди, буларнинг ҳаммаси масаланинг моҳиятини чигаллаштириш учун қилинди. Шундан кейин биз бундай аниқлик киритдик: стратегик ҳужум қуролларининг ҳар бир қисми — Ердаги базаларда жойлаштирилган стратегик ракеталар, сув ости кемаларидаги стратегик ракеталар ва стратегик бомбардимончи самолётларнинг ярмисини қисқартирайлик, дедик.

(Давоми 2, 3-бетларда).

Замондошимиз

Ўз касбининг устаси

Республика кийим Моделлари уйи коллективининг бутун фаолияти замондошларимизни модага мос, бежирим, кўркам кийинтиришга қаратилган. Ҳар йили бу ерда 1450 га яқин устки кийим намуналари яратилади. Истиқболли ва йўналтирувчи моделлар шулар жумласидандир. Шулардан 1200 га яқини республика енгил саноат корхоналарига ялпи ишлаб чиқариш учун жўнатилади.

Серияли ишлаб чиқариладиган кийим-бошларнинг нақадар чиройли, бенуқсон тикилиши кўп жиҳатдан намуна моделининг қай даражада пухта тайёрланганига ҳам боғлиқ. Шунинг учун Моделлар уйида меҳнат қилаётган чеварларнинг аксариятини замонавий мода талабларини нозик ҳис этадиган юқори малакали тикувчилар ташкил этади. 1979 йилдан КПСС аъзоси, болалар устки кийимлари тикувчиси Муҳаббат Асқархўжаева ана шулардан бири. М. Асқархўжаеванинг Моделлар уйида меҳнат қилаётганига ўн уч йилдан ошди. У бу ерга Тошкент политехникумини битириб келган эди. Ҳозир ойлик планларини мунтазам 130 — 135 процент бажариш билан бирга кичкинтойлар учун мўлжалланган янги моделлар намуналарини аъло сифат билан тайёрламоқда.

— Муҳаббат Асқархўжаева меҳнатсеварлиги, хуштабиатлиги, ёшларга меҳрибонлиги билан ҳақли равишда коллектив ҳурмат-эътиборига сазовор бўлмоқда. Ўз билимини, тажрибасини ёш тикувчилар билан бажонидил ўртоқлашади, — дейди М. И. Ғойипова. — У ўз касбини шу даражада яхши ўзлаштириб олганки, болалар кийимларининг айрим узелларини яратишда рассом ва конструкторларга қимматли маслаҳатлари билан яқиндан ёрдам беради.

СУРАТДА: М. Асқархўжаева.

Т. Каримов фотоси.

ТОНГГИ ГАЗЕТАЛАРДА

✦ КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев 13 октябрь куни Рейкьявикдан Москвага қайтиб келди.

✦ Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Афғонистон Демократик Республикасидан қайтиб келаётган интернационалист жангчиларга табриги эълон қилинган.

«Сизларга, интернационал бурчини муносиб бажарган ва бажараётган барча кишиларга бахт-соадат, янги муваффақиятлар, шонли ютуқлар тилаймиз. Ватан Сиз билан фахрланади. Ватан Сизга миннатдорчилик билдиради. Ватан Сизга ишонади», дейилади жумладан табрикда.

ПАХТАКОРГА МАДАДКОРМИЗ

„ОҚ ОЛТИН" — ВАТАНГА

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 13 октябрга бўлган МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Биринчи устун — областлар; иккинчи устун — бир кунда тайёрланган пахта; учинчи устун— мавсум бошидан буён.

Фарғона	2,25	77,33
Тошкент	2,23	71,46
Сирдарё	2,85	61,25
ҚҚАССР	1,70	59,39
Наманган	3,12	59,33
Сурхондарё	2,65	58,26
Хоразм	1,39	57,38
Бухоро	0,77	56,51
Жиззах	2,13	46,71
Самарқанд	1,57	44,39
Андижон	3,52	42,58
Навоий	0,67	36,06
Қашқадарё	1,36	34,75
Республика бўйича:	2,09	54,67

13-ПУШКИН САЙЛОВ ОКРУГИ БЎЙИЧА ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИГА 1986 ЙИЛ 12 ОКТЯБРДА ЎТКАЗИЛГАН ҚЎШИМЧА САЙЛОВЛАР ЯКУНИ ТЎҒРИСИДА ОКРУГ САЙЛОВ КОМИССИЯСИНИНГ АХБОРОТИ

Округ сайлов комиссияси Ўзбекистон ССРнинг «Ўзбекистон ССР Олий Советига сайловлар тўғрисида»ги Қонунининг 57-моддасига биноан 1986 йил 12 октябрь куни Ўзбекистон ССР Олий Советига ўтказилган сайловларнинг натижалари тўғрисида олинган маълумотларни кўриб чиқди.

13-Пушкин сайлов округи бўйича Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлигига ўтказилган сайловларда 21700 киши ёки сайловчиларнинг 99,9 проценти иштирок этди.

13-Пушкин сайлов округи бўйича ўн биринчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлигига Ўзбекистон Компартияси Куйбишев район комитетининг биринчи секретари **Николай Иванович Емельянов** депутат этиб сайланди.

Округ сайлов комиссияси.

САВДО ИШИНИ ҚАНДАЙ ЯХШИЛАШ МУМКИН

Акс садо

ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТИНИНГ БЎЛАЖАК СЕССИЯСИ ОЛДИДАН

Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Советининг бўлажак сессиясида «КПСС XXVII съезди қарорлари асосида Тошкент аҳолисига савдо хизмати кўрсатишни янада такомиллаштириш тадбирлари тўғрисида»ги масала муҳокама қилинади. Шу муносабат билан «Тошкент оқшоми» редакциясига кўплаб ҳамшаҳарларимиздан, меҳнат коллективларидан мактублар келмоқда. Уларда харидорларга хизмат кўрсатиш маданиятини яхшилашга қаратилган фикр-мулоҳазалар, аниқ ва хайрли таклиф-истаклар билдирилмоқда, хизмат кўрсатиш маданиятини яхшилашга тегишли турли метод ва усуллар тўғрисида фикр юритилмоқда. Редакцияга келаётган хатларнинг бир қисми Тошкент шаҳар Советининг бўлажак сессияси материалларига қўшиб кўриш учун жўнатилди. Мактубларнинг айримларини эса оқшомхонларнинг эътиборига ҳавола этишни лозим топдик.

Меҳнат коллективи манфаати йўлида

Бизнинг назаримизда ҳали савдо хизматини яхшилаш учун кўпгина ишлар қилиниши керак. Шулардан бири шаҳар аҳолисини сут-қатиқ маҳсулотлари билан мунтазам таъминлашдир. Айни пайтда бу маҳсулотлар кўпгина магазинларга кечикиб олиб келинади. Илтимос қилардикки, бу борада, шунингдек, ишлаб чиқариш технологиясида тартиб ўрнатилса. Магазинларга сут-қатиқ маҳсулотлари ўз вақтида келтирилса айни муддао бўларди.

Бу ҳақда гап кетганда Пролетар кўчасидаги 19-ихтисослаштирилган сут магазини тўғрисида гапирмай бўлмайди. Унинг хонаси кичкина. Харидорлар эса айниқса эрталаб гавжумлашади. Бизнингча магазинни кенгайтириш, сут сотишни бошқача ташкил этиш керак.

Кўпгина корхоналарнинг меҳнаткашлари каби бизнинг ишчиларимиз ҳам саноат моллари магазинларига ташриф буюриш имконига эга эмаслар — бунга кўпинча вақт етмайди. Шунинг учун корхоналарда кийим-кечак, пойабзал савдолари уюштиришни кенгайтириш лозим. Шунингдек, моделчилар билан ҳам учрашувлар ўтказилса яхши бўларди. Магазинларда камёб товарларни реализация қилиш соат 18.00 дан кейин амалга оширилса мақсадга мувофиқдир.

Корхоналарга нақд пулсиз-расчёт билан микрокалькуляторлар сотиш масаласининг ҳал этилишини сўраймиз. Бундан ташқари бундай счётларнинг ҳақ тўлаш ва товарларни магазиндан ташиб кетиш муддатларини тартибга солиш лозим. Корхоналар банкка бир ойда икки марта кредит расмийлаштиришади. Магазинда ёзилган счёт эса 3—7 кун кучга эга. Товарни ташиб кетиш муддати эса уч кун.

«Атомтеплоэлектропроект» институтининг Ўрта Осиё бўлими коллективи.

Озиқ-овқат магазини керак

Савдо системамизда харидорларга хизмат кўрсатишнинг кун сайин яхшиланиб бориши, савдо корхоналари товарлари ассортименти ва сифатининг ошиб бориши, хизмат кўрсатиш маданиятини юксалтириш юзасидан қилинаётган ғамхўрликни ҳозирги кунда ҳар бир харидор ҳис қилиб турибди. Буни «Оқшом» саҳифасида халқ депутатлари Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети раиси Ш. Р. Мирсаидов билан бўлган суҳбат ҳам тасдиқлайди. Бу суҳбатда савдо ишини қандай яхшилаш мумкинлиги юзасидан харидорларнинг таклиф ва мулоҳазаларига қизиқиб жуда тўғри қилинган. Зеро, Тошкентдек азим шаҳарда ҳаракатда бўлган савдо шохобчалари ва нуқталари шунчалар кенгки, шаҳримиздаги савдо мутасаддилари мавжуд имкониятлардан ҳали рационал фойдаланиш борасида бош қотириб улгуришмаётгандек туюлади. Масалан, 2-Қорақамиш массивининг 5-микрорайонидаги «Ташхлебторг»га қарашли 57-магазин иши билан танишсангиз кишида шундай таассурот қолдиради. Магазин асосан нон ва конфетлар билан савдо қилади. Аҳоли бу ерга фақат нон харид қилиш учун киради, холос. Агар магазин олдидан ўтиб қолсангиз, ҳайхотдек магазинда тўрт-беш кишининг нима қилишини билмай ўтирганини кўриб энсангиз қотади. Магазиннинг бу кенг имкониятларини кўриб баъзан ўйланиб қоласан. Наҳотки уни райпишчеторг ихтиёрига ўтказиб, уни озиқ-овқатлар магазини қилишнинг иложи бўлмаса.

Микрорайон аҳолиси номидан:

А. ҲАБИБУЛЛАЕВ,

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Пушкин номидаги тил ва адабиёт институти илмий ходими, Улуғ Ватан уруши қатнашчиси.

М. С. ГОРБАЧЕВНИНГ МАТБУОТ КОНФЕРЕНЦИЯСИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Америка делегацияси бунга рози бўлди. Шундай қилиб биз жуда йирик масала хусусида келишиб олдик.

Бу соҳада биз жиддий ён берганимизга сизларнинг эътиборингизни жалб қилмоқчиман.

Ёдингизда бўлса Женевада биз стратегик қуролларни 50 процент қисқартиришни таклиф қилганимизда ўртача ракеталарни ҳам стратегик ракеталар жумласига қўшган эдик, чунки улар бизнинг территориямизга етиб кела олишини назарда тутганмиз. Ҳозир биз бу талабдан воз кечдик, биз олдинги базалардаги воситалар тўғрисидаги масалани ҳам олиб ташладик.

Шундай қилиб, мана шу катта ён беришлар туфайли Рейкьявикда стратегик қуролни қисқартириш хусусида аҳдлашиб олинди.

Бизнинг иккинчи таклифимиз ўртача олислик ракеталарига тааллуқли эди. Биз қуролнинг шу типи хусусида ҳам битим тайёрлашни топширишни таклиф қилдик, бунда шу пайтгача муҳокама қилиб келинган оралиқ, мувaққат вариантлар ва шу каби вариантлардан воз кечиб, Американинг аввалги лойиҳасига қайтишни, яъни Европадаги Америка ва Совет ўртача ракеталарини батамом йўқ қилиб ташлашни назарда тутдик. Бунда биз ўзимизнинг Женевадаги таклифларимиздан фарқли равишда, Франция билан Англиянинг ядровий потенциалини мутлақо бир чеккада қолдирдик. Бу бизнинг томонимиздан жуда катта ён бериш эканини сизлар тушунасизлар. Чунки бу иккала мамлакат — АҚШнинг иттифоқчилари бўлиб ядровий потенциалга эгадирлар, бу потенциални кўпайтириш ва такомиллаштириш давом этмоқда. Уларнинг бутун ҳарбий фаолияти эса НАТО доирасида қатъий мувофиқлаштирилиб турибди. Бу нарса бизга жуда яхши маълум. Шунга қарамай, биз битимга эришиш йўлидаги бу тўсиқни олиб ташладик.

Сўнгги лойиҳа Осиё хусусидаги хавотирликка оид эди. Бу соҳада ҳам биз мурoсага келишни таклиф қилдик: биз дарҳол музокара бошлаймиз-у даъволарни аниқлаб, уларни ҳал этиш йўлини топамиз, деб таклиф қилдик. Бунда минг километрдан камроқ масофага уча оладиган ракеталар масаласи муқаррар кўтарилишини тушунар эдик. Бу хусусда ҳам биз таклиф киритдик: бу ракеталарни кўпайтирмай, уларнинг тақдири ҳақида музокаралар бошлаш ниятимизни айтдик.

Биз мана шундай йирик тадбирлар кўрмоқчи бўлган эдик. Назаримда американиклар биздан буларни кутмаган эдилар, аммо қизғин мунозара бошладилар, ўз ракеталарини Европадан олиб кетиш уларга ёқмаслигини ошкора айтдилар. Бизни яна оралиқ вариантга таклиф қила бошладилар. Биз бўлсак, Европани Совет Иттифоқи билан Американинг ўртача олислик ракеталаридан батамом халос қилиш керак, деб қаттиқ туриб олдик.

Шу масала хусусидаги мунозара чоғида биз АҚШ Президентининг эътиборини жалб этиб, демак, сиз бир вақтлар зўр бериб таклиф қилган ўз ташаббусингиздан — «нуль варианти»дан воз кечар экансиз-да, биз ҳозир шу вариантни қабул қилмоқчимиз, деб айтдик.

Мунозара бугунга қадар давом этди, у жуда кескин ўтди, ниҳоят, биз яна бир муқобил қадам қўйишга қарор бердик: Европадаги Америка ва Совет ракеталарини тугатганда биз Осиёдаги ўртача ракеталаримизда 100 та портловчи каллак қолдиришга, американиклар ҳам АҚШ территориясидаги мана шундай ракеталарида 100 та портловчи каллак қолдиришларига рози бўламиз, деб айтдик.

Оқибат натижада бу масала хусусида ҳам битим тузиш ҳақида келишиб олдик, умуман олганда бу ҳам бизнинг жуда катта ён беришимиз бўлди.

Қандай бўлганда ҳам олға томон ҳаракат қила бошлаш керак-да. Мен бу ҳақда неча марталаб гапирган эдим. Ностандарт, дадил қарорлар керак! Агар биз доимо ўтмишдан маслаҳат излаб, мутлақо бошқа даврга тааллуқли нарсалардан фойдаланиб, бугун қаерда турганимизга ва эртага қаерда бўлишимизга эътибор бермасак, мана шу эртанги кунга умуман етиб бора олмаймиз, агар биз шундай йўл тутадиган бўлсак, ҳеч қандай мулоқот бўлмайди. Ҳаракатни бирон-бир нарсадан бошлаш керак эмасми, ахир? Гарчи такрор айтаманки, бундай қилиш биз учун осон бўлмаса-да, биз мана шундай муросага рози бўлдик. Шундай қилиб, биз АҚШ Президенти билан учрашувда ўртача олислик ракеталарини тугатиш ва қисқартириш тўғрисидаги масала хусусида ҳам келишиб олдик.

Ядро қуролларини кўп миқдорда қисқартиришга тайёргарлик муносабати билан биз масалани шу тахлитда қўйдик, модомики, биз конкрет босқичга — ядро қуролини тугатиш босқичига кираётган эканмиз, — контрол хусусида тўла равшанлик бўлиши керак. Энди контрол кучайтирилиши лозим. Совет Иттифоқи ҳар бир томоннинг қопқонга, тузоққа тушиб қолмаслиги учун ишончи тўла комил бўлишини таъминлайдиган уч ёқлама контролни талаб қилади. Биз контролнинг ҳар қандай формаларига тайёрлигимизни тасдиқладик. Биз мана шундай позицияда турганлигимиз туфайли ҳам бу масала ҳал этилди.

Биз ядро қуролини амалий равишда тугатишга киришувимиз муносабати билан яна бир проблема келиб чиқади: ҳар бир томонда шу вақт ичида томонларнинг биронтаси ҳарбий устунликка интилмаслиги хусусида кафолот бўлиши керак. Менинг фикримча, бу — масалани ҳам сиёсий, ҳам ҳарбий нуқтаи назардан мутлақо одилона, қонуний тарзда қўйишдир.

Сиёсий нуқтаи назардан олганда, агар биз қуролларни қисқартира бошласак, янги турдаги қурол-яроғларни яратиш йўлида амал қилаётган ва қаттиқ турган тўсиқларнинг ҳаммаси сақланибгина қолмай, балки мустаҳкамланиши тўғрисида ҳам ғамхўрлик қилиниши лозим.

Ҳарбий нуқтаи назардан олганда, иккала томон ядровий потенциални қисқартиришга қисқартиради-ю аммо қисқартириш жараёни давом этаётган пайтнинг ўзида иккинчи томон пинҳона тарзда ташаббусни қўлга олиб, ҳарбий устунликка эришиш қоладиган аҳвол рўй бермаслиги ҳақида чиндан ҳам ғамхўрлик қилиш керак. Бундай бўлишига йўл қўйилмайди. Бу гапни мен Совет Иттифоқи хусусида айтаяпман. Аммо биз Америка томонига нисбатан ҳам худди шундай талаблар қўйишга ҳақлимиз. Шу муносабат билан биз шундай масалани ўртага қўйдик, биз реал, кўп миқдорда қисқартириш босқичига, сўнгра эса яна 10 йилдан кейин Совет Иттифоқи билан Америка Қўшма Штатларининг ядровий потенциалини тугатиш босқичига чиқиб олган пайтимизда, бу даврда қуролланиш пойгасини тийиб турадиган механизмларни ва аввало, ракетадан мудофаа шартномасини кўпормаслик, балки уларни мустаҳкамлаш лозим.

Бизнинг таклифимиз қуйидагича бўлди: биз томонлар яқин ўн йил мобайнида ракетадан мудофаа шартномасидан чиқиш ҳуқуқидан фойдаланмасликдан иборат баб-баравар мажбуриятни зиммага олишлари йўли билан ракетадан мудофаа тўғрисидаги муддатсиз шартномани мустаҳкамлаймиз.

Тўғри, мантиқий талабми бу? Мантиқий талаб.

Масалани жиддий равишда қўйишми бу? Шундай.

Бу талаблар иккала томоннинг манфаатларига мос бўлиб тушадими? Иккала томоннинг манфаатларига мос бўлиб тушади.

Шу билан айни бир вақтда биз мазкур ўн йил мобайнида ракетадан мудофаа шартномасининг ҳамма талабларига риоя этилиши, космик қуролни ишлаб чиқиш, синаб кўриш тақиқланиши, фақат лаборатория доирасидаги тадқиқотлар, синовларгагина ижозат берилиши тарафдори эканимизни айтдик.

Хўш, биз мана шу гаплар билан нимани айтмоқчи эдик?

Биз Америка маъмурияти, Президент «стратегик мудофаа ташаббуси» (СМТ)га қаттиқ берилганлигини биламиз. Эҳтимол, лаборатория синовларини давом эттиришга ва шундай синовларни ўтказиш мумкинлигига бизнинг рози бўлишимиз Президентга тадқиқотларни охиригача етказиш ҳамда СМТ нима ўзи ва унинг шакли-шамойили қандайлигини аниқлаб олиш имконини берса керак. Ваҳолонки, кўпчилик учун, биз учун ҳам унинг нималиги равшан бўлиб қолган.

Худди мана шунга келганда жаҳон сиёсатига нисбатан, шу жумладан, қуролланиш пойгасини тўхтатиш, ядро қуролини тақиқлаш каби масалаларга икки хил ёндашувнинг чинакам олишуви бошланиб кетди.

Америка маъмурияти, Президент Америка СМТга тааллуқли нарсаларнинг ҳаммасини лабораториялардагина эмас, шу билан бирга ундан ташқарида, жумладан, космосда ҳам синаб кўриш ва тадқиқ этиш ҳуқуқига эга бўлиши керак, деб қаттиқ туриб олишди.

Хўш, бунга ким рози бўлар экан? Жиннилармикан? Бироқ одатда жиннилар ўзлари учун тегишли жойларда, даволанишда бўладилар. Ҳар ҳолда мен уларни раҳбарлик лавозимларида ва айниқса, давлат бошлиқлари лавозимларида учратмаяпман.

Биз ғоят катта, тарихий қарорлар қабул қилишга жуда яқин келиб қолган эдик, чунки шу пайтгача гап фақат қурол-яроғларни чеклаш тўғрисида борган эди. Биз ракетадан мудофаа тўғрисидаги, СКЧ-1, СКЧ-2 ва шу каби қарорларни қабул қилганмиз.

Биз энди англашимизча, Америка маъмурияти ўзининг технология соҳасидаги устунлигига ишониб, СМТ орқали ҳарбий устунликка эришишга умид боғлаётган экан, у ҳатто ҳозиргача эришилган аҳдномаларни ҳам йўқ қилишгача бориб етди. Биз эса шартномаларни амалда рўёбга чиқаришга асосланиб, уларни ишлаб чиқишга топшириқ беришни таклиф этдик. Вашингтондаги учрашув вақтида эса ана шу шартномаларни имзолаш мумкин бўлур эди. Лекин Америка томони буларнинг ҳаммасини барбод этди.

Мен Президентга биз тарихий имкониятни қўлдан бой беряпмиз, дедим. Бизнинг позицияларимиз ҳали ҳеч қачон бир-бирига шу қадар яқин бўлмаган эди.

Президент хайрлаша туриб, менга ҳафсалам пир бўлди, деди ва гўё мен аввал бошданоқ битим ва аҳдлашувга эришиш истагисиз келган эмишман. Нима учун сиз биргина сўзни деб, СМТга ва синовлар проблемасига, мана шу жами проблематикага ёндашувда шу қадар қатъият кўрсатаяпсиз? Гап сўзда эмас, балки ишнинг моҳиятида деб ўйлайман. Америка маъмуриятининг хаёлида нима эканлигини англаш калити, айни мана шунда. Менимча эса, мен энди кўриб турганимдек, Америка ҳарбий-саноат комплексининг хаёлида нима бўлса, Америка маъмуриятининг хаёлида ҳам шу нарса — маъмурият ана шу комплексининг измида бўлиб, Президент бундай қарор қабул қилиш учун эркин эмас. Биз танаффуслар қилдик, мунозаралар ўтказдик, лекин Президент қўллаб-қувватланмаганлигини кўриб турибман. Шу боисдан ҳам биз тарихий маррага чиқиб олишга жуда яқин қолганимизда учрашувимиз барбод бўлди.

Ушбу учрашувда мана шундай жиддий вазият вужудга келди, ваҳолонки, бизнинг томонимиздан каттагина ён босишларга қарамай, биз аҳдлашувга эриша олмадик.

...Илгари бизнинг АҚШ билан мулоқотимиз қийинлик билан олиб борилган бўлсада, лекин у Женевадан кейин давом этган эди, мен Америка Қўшма Штатларига қиладиган визитим вақтида бизнинг учрашувимиз қандай бўлиши хусусида Президентга ўз нуқтаи назаримни билдирдим. Бу нуқтаи назар сизларга маълум.

Бу — қўйилаётган шарт эмас. Бу — бизнинг: менинг ҳам, Президентнинг ҳам масъулиятимизни англаш, деб ўйлайман. Бу масъулият Вашингтондаги бўлажак учрашувга айни мана шундай ёндашувни тақозо этади. Бизга самарали учрашув даркор. Бундай учрашув ҳақиқатан ҳам сезиларли натижаларга, айниқса, ядро қуроллари устидан контроллик, қуролланиш пойгасининг олдини олиш, ядро қуролини тугатиш каби ғоят муҳим масалаларда туб ўзгартишларга ҳам, чора-тадбирларга ҳам олиб келиши лозим.

Мен унга мактубларда ва бизнинг учрашувимизда: жаноб Президент, бизнинг Вашингтондаги учрашувимиз барбод бўлишига сиз билан биз йўл қўя олмаймиз, деб айтдим. Шу боисдан ҳам, биз ҳеч кечиктирмасдан учрашишимиз керак, деган фикрни билдирдим. Аҳдлашиб олишимиз ва Вашингтондаги учрашувга жиддий таклифлар, жиддий қарорлар билан боришимиз учун биз кирита оладиган амалий таклифлар бор.

Мен, агарда биз Вашингтонда учрашганимизда бу учрашув барбод бўлур эди, деган фикрни хаёлимга ҳам келтира олмайман. Умуман айтганда, Совет Иттифоқидаги кишилар ҳам, АҚШдаги, бутун дунёдаги кишилар ҳам унда нима деб ўйлашлари мумкин. Иккита шундай жуда катта давлат тепасида қандай сиёсатдонлар туришибди, улар учрашишмоқда, мактублар ёзиб туришибди, улар ўртасида мана энди учинчи учрашув бўлиб ўтяпти-ю, лекин ҳеч нарса тўғрисида аҳдлашувга эриша олмаяптилар, деб ўйлашмайдими, ахир. Бу ҳол оқибати қандайлигини айтиб бўлмайдиган уятли иш бўлур эди, холос, деб ҳисоблайман. Биз бунга асло йўл қўя олмаймиз. Бу нарса бизнинг мамлакатимиздагина эмас, бутун дунёда ҳам одамларнинг ҳафсаласини пир қилган бўлур эди. Аслини олганда, Вашингтондаги учрашувнинг режаси, биз уни қай тарзда ва қандай натижалар билан ўтказишимиз кераклиги хусусидаги гаплар мана шулардан иборат. Бу нарса бизни ҳамма нарсани амалий тарзда кўриб чиқиш, бир-биримизга эътибор билан қулоқ солиш, ўзаро туташ нуқталарни топишга, иккала мамлакатларимизнинг манфаатларига ҳам, иттифоқчиларимизнинг ҳам, барча мамлакатлар халқларининг ҳам манфаатларига мос бўлиб тушадиган умумий ёндашувларни топишга уриниб кўриш учун бу ерда, Рейкьявикда амалий учрашув ўтказиш ташаббусини кўрсатишга ундади.

Афсуски, американиклар бу учрашувга қуруқ қўл билан, ис босган эски таклифлар йиғиндиси билан келдилар, бундай таклифлардан ҳозирдаёқ Женева музокаралари нафас ололмай қолмоқда. Кўриб турибсизларки, биз бундай аҳволни ўзгартириш, янги босқичга йўл очиб унга ўтиш, етилган масалаларни ҳақиқатан ҳам ҳал қилиш учун ўз таклифларимизни киритдик. Мана, мен сизларга нималар бўлганлигини айтиб бердим.

Хўш, нима қилиш керак? Қўшма Штатлар реаллик бўлиб қолмоқда, Совет Иттифоқи реаллик бўлиб қолмоқда. Рус ёзувчиларимиздан бирининг қандайдир қаҳрамони Американи ёпиб қўймоқчи бўлган эди — бунга у муваффақ бўла олмади. Биз бундай комплексдан холимиз. Америка — реалликдир, реаллик бўлганда ҳам жуда салмоқли реалликдир. Менимча, Совет Иттифоқи ҳам салобатли реалликдир. Лекин бутун дунё ҳам реаллик. Зотан ҳозирги дунё реалликлари эътиборга олинмас экан, обрў-эътибор қозониш бир ёқда турсин, балки, аввало мавжуд проблемаларни ҳал қилиб ҳам бўлмайди.

Бу учрашувда биз янгича фикрлаш етишмаганлигини ҳис этдик. Яна ўша ҳарбий устунликка эришиш кетидан қувиш шарпаси пайдо бўлди. Мен ёзда Никсон жаноблари билан учрашгандим, ўшанда у суҳбат чоғида менга бундай деган эди: мен ўзимнинг катта ҳаётий ва сиёсий тажрибамга таяниб, ана шу шарпа кетидан қувиш бизни мушкул аҳволга солиб қўйди, деб айтиш учун асосга эгаман. Энди эса биз ядро қуролидан иборат тоғ-тоғ уюмлар остидан қандай қутулишни билмаяпмиз. Мана шуларнинг ҳаммаси жаҳондаги вазиятни чигаллаштириб заҳарламоқда.

Шунга қарамай, бу ерда аҳдлашувлар кўзга ташланиб қолди, деб ўйлайман. Фақат уларни расмийлаштиришга муваффақ бўлинмади.

Биз ўз таклифларимизни пакетга жойлаб киритдик. Нима учун шундай қилинганлигини тушунасизлар, деб ўйлайман. Лекин шунга қарамай, ядро қуролларини кўплаб қисқартириш тўғрисидаги шундай аҳдлашувлар сари биз босиб ўтган йўлнинг ўзиёқ биз бу ерда ортирган ғоят катта тажрибадир ва бу чакана тажриба эмас.

Бу ердаги учрашувда пировард натижада вужудга келган бутун вазиятни АҚШ Президенти ҳам, биз ҳам пухта ўйлаб кўриб, бизни ажратиб турган нарсага яна бир бор қайтишимиз ва уни бартараф этишга уриниб кўришимиз лозим бўлади, деб ўйлайман. Ахир биз ҳозиргача кўп нарса тўғрисида аҳдлашиб олдик, кўп ғояларни енгиб ўтдик. Эҳтимол, Президент конгресс билан, сиёсий доиралар билан, Америка жамоатчилиги билан маслаҳатлашиб олиши кераклир. Мана шуларнинг ҳаммасини Америка чуқур ўйлаб кўрсин. Биз ўзимизнинг эълон қилган таклифларимизни қайтариб олмай кутиб турамиз, чунки аслини олганда биз улар юзасидан аҳдлашиб олдик, деса бўлади. Бу, биринчидан.

Иккинчидан, ҳозир дунёдаги барча реалистик кучлар ҳаракат қилишлари керак, деб ўйлайман. Социалистик дунёда, капиталистик дунёда, ривожланаётган дунёда яшовчи бизларнинг ҳаммамиз ҳозир ниҳоят, қуролланиш пойгасини тўхтатиш учун реал киришишдан, ядро қуролини тақиқлаш, уни тугатиш, инсониятга таҳдид солаётган ядро хавф-хатарини бартараф этишдан иборат ноёб имкониятга эгамиз. Шу муносабат билан биз АҚШ Президентига: келинг, Рейкьявикдаги учрашувимиз тугаши биланоқ, ядро портлатишларини тақиқлашга бағишланган музокараларни бошлаб юбориш тўғрисида аҳдлашиб олайлик, деган таклифларни киритдик. Бунда биз шуни таклиф қилдик: бу шундай жараён бўлсинки, унинг давомида биз қандайдир бир босқичда, эҳтимол, ҳатто биринчи навбатда ядро портлатишларининг бўсағалари тўғрисидаги, уларнинг қуввати ҳақидаги, йилига ўтказиладиган ядро портлатишларининг миқдори тўғрисидаги, 1974 йилги ва 1976 йилги шартномаларнинг тақдири ҳақидаги масалани кўриб чиқа олган ҳамда ядро портлатишларини батамом ва узил-кесил тақиқлаш тўғрисидаги кенг қамровли шартномани ишлаб чиқиш сари боришни давом эттирган бўлур эдик.

Биз ушбу масала юзасидан ҳам формулани топишга яқин эдик, деб айтаман. Биз Америка томонига сизлардан мораторийни талаб қилаётганимиз йўқ дедик. Бу сизнинг ишингиз. Биз бошланган музокаралар чоғида сизлар ядро портлатишларини қандай давом эттиришларингиз ёки бизнинг мораторийимизга қўшилишингиз тўғрисида сизлар ўз конгрессингиз олдида, халқ олдида ҳисоб берингиз. Лекин келинглар, ядро портлатишларини батамом ва узил-кесил тақиқлаш тўғрисидаги битимни ишлаб чиқиш учун кенг қамровли музокараларни бошлайлик.

Йўл-йўлакай биз сизлар айтаётган масалаларни: контрол тўғрисидаги ядро портлатишларининг бўсағалари, миқдори ҳақидаги, 1974 — 1976 йиллардаги шартномалар тўғрисидаги масалаларни ҳам кўриб чиқамиз. Буларнинг ҳаммасини кўриб чиқиш мумкин. Яқинлашув мавжуд эди. Бироқ ракетадан мудофаа хусусида узилиш содир бўлганида, бутун мунозара узилиб, барча изланишлар тўхтаб қолганида биз учрашувимизни тўхтатдик.

Ҳозир биз американиклар билан бирга ҳамма нарсани пухта ўйлаб кўришимиз, қолаверса, жаҳон афкор оммаси ҳам барча мамлакатларнинг халқларини ташвишга солаётган бош масала: уруш ва тинчлик масалалари, ядро хавфи масалалари юзасидан дунёда вужудга келган вазиятни обдон ўйлаб кўриш керак деб ҳисоблайман. Ҳеч муболағасиз ўйлайманки, биз Президентга таклиф қилган нарсаларнинг ҳаммаси америка халқининг ҳам, барча мамлакатлар халқларининг ҳам манфаатларига мос бўлиб тушади. Кимгадир шундай туйилмаётган экан, биз бугун бир овоздан шундай деб айтишга ҳақлимиз: америка халқи, совет халқи, барча мамлакатларнинг халқлари нимани талаб қилаётганликларига бир қулоқ солиб кўрсин.

Мен бу ердаги учрашувда ҳаракатлар қилиш пайти келди, деб айтдим. Бу сўзлар башоратли бўлиб чиқди.

Дарҳақиқат, ҳаракат қилиш пайти келди ва биз уни бой беришимиз мумкин эмас. Биз ҳаракат қилавeрамиз. Биз ўзимизнинг тинчликка қаратилган, қуролланиш пойгасига қарши, ядро қуролини тақиқлаш учун, ядро қуролини тугатиш учун, бутун ер куррамизга солинаётган хавф-хатарни бартараф этиш учун курашга қаратилган йўлимиздан чекинмаймиз. Ўйлайманки, биз бу курашда якка ёлғиз бўлиб қолмаймиз.

Мен сизларга ҳозир, учрашув тугаши биланоқ мана шуларни айтмоқчи эдим. Эҳтимол бўлиб ўтган ҳамма нарсани чуқур ўйлаб кўриш учун кўпроқ вақтим бўлганида, мен бундан ҳам кўпроқ нарсаларни айта олган бўлур эдим. Лекин менимча барча масалалар юзасидан фикрларимни равшан ва аниқ ифода этган бўлсам керак.

Мен ҳозир биз бошқа кўпгина масалаларни ҳам тилга олганлигимизни айтаяпман. Биз гуманитар масалалар тўғрисида гаплашдик ва бунда конкрет проблемаларга тўхталдик. Экспертлардан иборат икки группа ишлади. Буни, эҳтимол, сизлар билсангиз керак. Группалардан бирига биздан Совет Иттифоқи Маршали, Бош штаб бошлиғи Ахромеев, Америка томонидан — Пол Нитце бошчилик қилишди. Улар амалда бутун тун бўйи ишладилар.

Гуманитар масалалар билан шуғулланувчи группага бизнинг томонимиздан ташқи ишлар министрининг ўринбосари Бессмертных, американиклар томонидан — давлат секретарининг ўринбосари Рижуэй бошчилик қилдилар.

Бу группада ҳам қизиқарли фикрлашувлар бўлди, ундаги муайян аҳдлашувлар якунловчи ҳужжатнинг таркибий қисми бўлиб қолиши мумкин эди. Лекин энг асосийси барбод бўлганидан кейин бутун жараён тўхтаб қолди.

Кўриб турибсизларки, умуман қизиқарли учрашув, муҳим, жуда умидбахш учрашув бўлди. Аммо ҳозирча у мана шундай йўсинда тугади.

Тушкунликка тушмайлик. Бу учрашув биз қандай марраға келиб қолганимизни англаб етишнинг жуда муҳим босқичига олиб чиқди, деб ўйлайман. Бу учрашув аҳдлашувларга эришиш мумкинлигини ҳам кўрсатди. Бунга ишончим комил.

Эътиборларингиз учун ташаккур.

Наҳотки менинг ҳатто, мана шундай батафсил нутқимдан кейин ҳам сизларда яна саволлар бўлса? Қани бўлмаса. Тонг саҳаргача бўлса ҳам ўтирамиз.

Савол (Чехословакия телевидениеси). Михаил Сергеевич, сиз бу ерда, Рейкьявикда тарихий имконият бой берилди, дедингиз. Сизнингча, янги имконият қачон пайдо бўлиши мумкин?

Жавоб. Биласизми, мен бунга умидбахш жавоб қайтарган бўлур эдим. Чунки учрашув арафасида ҳам, учрашувнинг ўзида ҳам кўп иш қилинди. Қўшма Штатларда, Оқ уйда ҳам, бизда Совет раҳбарлари ҳам реалистик позицияларда туриб, яна бир бор ҳамма нарсани пухта ўйлаб кўриб, реализм ва масъулиятни намоён этганимиз тақдирда мазкур масалаларни ҳал этиш учун ҳали имконият бой берилгани йўқ.

Савол (Япониянинг Эн-Эйч-Кей телекомпанияси). АҚШ билан, Рейган маъмурияти билан мулоқот ҳали давом этяпти, дейиш мумкинми? Ёки Сиз Рейган билан самарали мулоқот учун имкониятлар жуда оз қолди, деб ўйлайсизми?

Жавоб. Мулоқот қанчалик қийин бўлмасин, ҳозир унинг зарурати яна ҳам кўпроқ ошди, деб ўйлайман.

Савол («Правда» газетаси). Михаил Сергеевич, Америка маъмурияти жаҳон афкор оммасини писанд этмай, мана шундай масъулиятсиз қарор қабул қилиб, музокараларни нима учун энди барбод этди? Сиз бунга нима дейсиз?

Жавоб. Менимча, Америка ҳали шаклланиши керак. У, менимча, ҳали шаклланган эмас. Биз шу нарса Президентнинг позициясига таъсир ўтказиб турганлигини ҳис қилдик.

Савол (Австралия радиоэшиттириш корпорацияси). Сиз Президент Рейган ҳарбий-саноат комплексига асир бўлиб қолмоқда, дедингиз. Бундан келгуси икки йил натижасиз бўлади, деган маъно келиб чиқадими? Сиз АҚШнинг кейинги Президенти шу комплексга асир бўлиб қолмайди, деган умиддамисиз?

Жавоб. Ҳарбий-саноат комплекси эндиликда қандайлигини, у ҳозирги Америкада қандай салмоққа эга эканлигини тўла назарда тутганда, унинг имкониятларига ортиқча баҳо бериб юбормаймиз. Ҳал қилувчи сўзни ҳар қандай мамлакатнинг халқи, шу жумладан, Америка халқи ҳам айтади.

Савол (Исландия радиоси ва телевидениеси). Учрашув салбий натижа билан тугагандан кейин Совет Иттифоқи Американинг СМТ программасига бирон-бир нарсани қарама-қарши қўйишга уриниб кўрадими ва у ўзининг космик қуроллар программасини тўла қувват билан ишга солиб юбормайдими?

Жавоб. Сиз Совет позициясининг маъносини англаб етгансиз, деб ўйлайман. Биз ҳозир ядро қуроллари — ҳам стратегик, ҳам ўртача олислик ракеталарини тубдан қисқартира бошлайдиган босқичга келиб қолган эканмиз (биз эса американиклар билан бу ишни ўн йил мобайнида амалга ошириш тўғрисидаги аҳдлашувга яқинлашиб қолган эдик), биз бу даврда кутилмаган, тасодифий ҳеч нарса рўй бермаслигидан гарантияланган бўлишимизни талаб қилишга ҳақлимиз. Бу нарса космос ва ракетадан мудофаа космик қуролларни жойлаштириш каби соҳани ҳам ўз ичига олади.

Мен Президентга (эҳтимол, мен фикрлашувларимиз пардасини бироз очаётгандирман) СМТ бизни ҳарбий жиҳатдан ташвишлантирмаётганлигини айтдим. Менимча, Америкада ҳам энди ҳеч ким бундай системани яратиш мумкинлигига ишонмаётган бўлса керак. Бунинг устига, пировард натижада Америка шунга қарор қилган тақдирда бизнинг жавобимиз айнан шунга ўхшаш бўлмайди. Тўғри, мен унга: жаноб Президент, биласизми, мени ҳозирдаёқ СМТ бўйича сизнинг сафдошингиз қилиб қўйишди, дедим. У бунга ажабланди. Мен СМТни шу қадар кескин танқид қилаётганлигим муносабати билан бу нарса сизга СМТ кераклигининг жуда ишонтирарли далили бўлаётган экан, дедим. Сиз жўнгина қилиб: Горбачев қарши эканми? — демак бу яхши иш, демоқдасиз. Шу тариқа сиз олқиш олиб, маблағ ундирмоқдасиз. Тўғри, беҳаёлар ва шубҳаланувчилар пайдо бўлишди, улар: бу нарса Горбачевнинг СМТга ўзини жалб қилмай, Американи хонавайрон қилишдан иборат маккор режаси бўлса-я, демоқдалар. Ўзингиз ҳал қилиб оларсиз. Ҳар ҳолда бизни СМТ чўчитаётгани йўқ. Мен буни дадил айтмоқдаман, чунки бундай масалаларда уйдирма муболаға билан шуғулланиш — масъулиятсиз ишдир. СМТга жавоб қайтарилади. Айнан бир хил бўлмаса-да, лекин жавоб топилади. Бунинг устига, бизнинг кўп нарсадан воз кечишимизга тўғри келмайди.

Аммо унинг хавф-хатари нимада? Биринчиси — сиёсий хавф-хатар. Дарҳол шундай вазият вужудга келадики, у ноаниқликни келтириб чиқариб, бир-бирларига ишончсизликни, шубҳагумонни кучайтиради. Ана ўшанда ядро қуролини қисқартиришга қўл ҳам тегмай қолади. Қисқа қилиб айтганда, биз ядро қуролини камайтириш билан астойдил шуғулланишимиз учун бутунлай бошқача вазият керак. Иккинчидан, ишнинг ҳарбий томони ҳам бор, албатта. СМТ орқали қуролнинг янги турларига ўтиб олиш мумкин. Буни ҳам биз асос билан айта оламиз. Яна СМТ орқали қуролланиш пойгасининг мутлақо янги босқичига чиқиб олиш мумкинки, бунинг жиддий оқибатлари қандай бўлишини айтиш амри маҳол.

Демак, бир томондан биз ҳозирги энг хатарли ва даҳшатли қурол бўлган ядро қуролини қисқартира бошлаш тўғрисида аҳдлашиб олиб, иккинчи томондан эса энг янги қуролни яратиш учун тадқиқотларга ва ҳатто уларни космосда, табиий шароитда ўтказишга розилик беришимиз керак экан. Ахир бу нормал мантиққа зид-ку.

Савол («Вашингтон пост» газетаси). Икки кунлик мажлислардан сўнг ҳозиргина Президент Рейган билан яна бир учрашув ўтказдингиз. Сизда сиёсий арбоб сифатида Президентдан қандай таассурот туғилди? Жаҳон тақдири учун Сизнинг масъулият ҳиссингизга у қўшилади, деб ҳисоблайсизми?

Жавоб. Менда шундай таассурот қолдики, биз Рейган жаноблари билан мулоқотни давом эттиришимиз ҳам, катта, жуда ҳаётий проблемаларни, шу жумладан, боя мен айтиб ўтган проблемаларни ҳам ҳал этиш йўлларини излаш билан шуғулланишимиз мумкин.

Савол (Дания телевидениеси). Ушбу кенгаш якунлари қониқарсиз чиққанлигини назарда тутганимизда, бу нарса ядро синовларини тақиқлаш масаласи ҳамда кеча ва бугун муҳокама қилинган бошқа масалалар юзасидан силжишга эришиб бўлмаслигини билдирадими? Мана шу масала — ядро синовларини тақиқлаш масаласи — ушбу мажлисларда кўриб чиқилган бошқа масалалар билан боғлана оладими?

Жавоб. Мен бу саволга боя жавоб қайтардим. Биз энди американиклар ва Президент билан алоқаларимиз, айниқса, халқаро муносабатларимиз узилиб қолади, деб ҳисобламаймиз. Изланишлар давом этмоқда ва давом этаверади. Бу ерда Исландияда рўй берган иш халқаро вазиятни нормаллаштириш учун, танг вазиятлардан қутилиш йўлларини излаш учун, шу жумладан, бу ерда, Рейкьявикда гап борган танг вазиятлардан қутилиш йўлларини излашдан иборат умумий курашга қўшилиш кераклигини биз ҳаммамиз ҳозир ҳис қилишимиз учун, айниқса, қудратли омил бўлиб қолмоғи керак, деб ўйлайман. Аслини олганда, бу ерда ҳам танг вазиятлардан бири вужудга келди. Лекин мен умидли кишиман.

Савол (ГДР телевидениеси). Сиз учрашув натижалар бермади, дедингиз. Бу гапингиз учрашув фойдасиз ҳам бўлганлигини билдирадими? Рейкьявикдаги учрашувлардан сўнг тинчлик ишончлироқ бўлиб қолди, деб ҳисоблайсизми?

Жавоб. Сиз ўз саволингизни яхши ўйлаб олгансиз, деб ўйлайман. Немис дўстларимизнинг фикрини аниқ ифодалаши ҳамиша менга ёқади. Йўли топилган бўлиб туйилган масалалар юзасидан келишолмаган ҳолда учрашувимизни тугатганлигимизга қарамай, Рейкьявикда рўй берган ишлар афсуслантиради, умидсизлик туғдиради, деб ўйлайман. Лекин мен бу учрашувни натижасиз бўлди, дея олмасдим. Аксинча, бу учрашув масалаларнинг ечимларини излашдаги мураккаб ва қийин мулоқотларда ҳар ҳолда бир поғонадир. Умуман, биз осон бўлмаган масалалар юзасидан осон бўлмаган ечимларни излаяпмиз. Шунинг учун ҳам оламга ваҳима солиб юрмайлик. Лекин, айни маҳалда дунёдаги кишилар ўзларини четдан туриб кузатувчи деб ҳис этмасликлари учун нимаики ишлар бўлаётган бўлса, улар шуларнинг ҳаммасини билишлари кераклигини айтиб ўтиш лозим. Ҳозир барча кучлар актив ҳаракат қиладиган пайт етди.

Савол (Америка Эй-Би-Си телекомпанияси). Бош секретарь жаноблари, Президент Рейган билан ядро қуролларини камайтириш борасида битимга эришиш имкониятига эга бўлиб турганлигингиз ҳолда нима учун Совет томони СМТ юзасидан олиб бориладиган тадқиқотларга рози бўлмаганлигини тушуна олмаяпман. Ўзингиз ҳам Женевада ядро қуролларини камайтириш учун катта ҳақ беришга тайёрман, деган эдингиз-ку, ҳозир шундай имкониятлар бўлиб турганида Сиз уларни қўлдан чиқариб юбордингиз.

Жавоб. Берган саволингизнинг ўзидаёқ танқид аломатлари бор, шунинг учун ҳам мен унга муфассалроқ жавоб қайтараман

Биринчидан, АҚШ Президенти Рейкьявикка икки қўлини бурнига тиқиб, қуруқ чўнтак билан келибди. Америка делегацияси Женева музокараларининг ивирсиғини келтирибди, деган бўлур эдим. Ҳар ҳолда Совет томонининг узоқни кўзловчи таклифлари туфайлигина биз стратегик ҳужум қуролларини камайтириш, ўртача ракеталар юзасидан жуда катта аҳдномалар тузишга олдик. (Бу аҳдномалар ҳали расмийлаштирилмаганлигини айтиб қўяй). Табиийки, биз мана шу шароитда ядро қуролини кўплаб камайтириш тўғрисидаги шундай битимларни имзолайдиган бўлсак, муродга етиш учун ўнлаб йил қадам босилган шу қийин жараённи барбод этадиган ҳеч нарса рўй бермаслиги тўғрисида қайғурмоқ кераклиги сиёсатчига ҳам, ҳарбий одамга ҳам, оддий нормал кишига ҳам аён, деб ўйлайман.

Шунда биз ракетадан мудофаа шартномасини мустаҳкамлайлик, деган масалани қўйдик. Америка томони эса ҳамиша ракетадан мудофаа шартномасига чоқ қазиб келади. У СКЧ-2 шартномасини аллақачон шубҳа остига қўйди ва эндиликда у Рейкьявикда ракетадан мудофаа шартномасини ҳам дафн этишни, дафн этганда ҳам Совет Иттифоқи ва Горбачев иштирокида дафн этишни ташкил қилишни хоҳларди. Бунга йўл қўйиб бўлмайди. Шундай бўлса бутун дунё бизни тушуна олмасди. Бунга мен аминман.

Башарти, биз қуролланиш пойгаси жараёнини ҳар ҳолда тийиб туриш учун анча-мунча иш қилиб қўйган сўнгги механизм — ракетадан мудофаа шартномасига ҳам ҳужум қила бошласак, — унда сиёсатчи сифатида ҳеч нарсага арзимаслигимизга бу ерда ўтирганларнинг ҳаммаси ишонаверарди. Ядро қуролларини кўплаб камайтириш бошланганида ракетадан мудофаа шартномасининг шартларини сақлаб қолиш озлик қилади, бу шартномани янада мустаҳкамлаш керак, деб ҳисоблаймиз. Шундай қилиб, биз шартномани мустаҳкамлаш механизмини таклиф этдик: мамлакатларимиздаги ядро потенциали батамом камайтириб, йўқотиб юбориладиган 10 йил мобайнида ракетадан мудофаа шартномасидан чиқиш ҳуқуқидан фойдаланмасликни таклиф этдик... Айни маҳалда ҳеч ким — Совет Иттифоқи космосга доир тадқиқотларда Америкадан ўзиб олға кетишга, яъни ҳарбий жиҳатдан устунликка эришишга интилмаслиги, Америка эса Совет Иттифоқига нисбатан шундай қилишга интилмаслиги учун биз лаборатория тадқиқотлари ва синовларини ёқлаймиз-у, лекин ана шу тадқиқотлар ва космик ракетадан мудофаа қисмларининг синовлари билан космосга чиқишга қаршимиз, дедик. Бизнинг талабларимиз ана шундай. Шундай қилиб, ушбу ҳолда ҳам бизнинг талабларимиз Американинг позицияларини назарда тутувчи амалий талаб бўлди. Америка бунга рози бўлса, у лаборатория тадқиқотларини давом эттириш доирасида ўз масалаларини ҳал этиш имкониятига эга бўлар эди-ю, лекин ракетадан мудофаа космик системасини яратишга урина олмасди. Бу ердаги мантиқ, болалар айтмоқчи, метин мантиқ деб ўйлайман. Баъзида болалардан ҳам ўрганиб туриш керак.

Энди хотин-қизларга сўз берайлик.

Савол («Гардиан» газетаси). Рейкьявикда рўй берган воқеалардан кейин Совет Иттифоқи Ғарбий Европага нисбатан бирон янги ташаббусларни режалаштиряптими?

Жавоб. Нималарни гапираётган бўлсам, шуларни Ғарбий Европа тинглаб турибди, деб ўйлайман, агар у бизнинг таклифларимизни ўйлаб, диққат билан ўрганиб чиқса, бу таклифлар Ғарбий Европа манфаатларига мос эканлигини пайқаб олади. Янги тафаккур илдизлари илдиз отаётган ва Европа уйимизни сақлаш ва мустаҳкамлаш учун масъулият ҳислари ортиб бораётган паллада Ғарбий Европа манфаатларига бефарқ қарай олмаслигимизни тушунамиз.

Савол («Ньюсуик» журнали). Вашингтонга бориш хусусидаги ниятларингиз қандай? Унга қадар бир-икки битимга эришиш зарурлиги тўғрисида гапирдингиз. Сиз Вашингтонга визит билан боришингиздан олдин ана шундай битимларга эришиш мумкинми?

Жавоб. Бугунги куннинг бутун жиддийлигига қарамай, биз Вашингтондан узоқлашганимиз йўқ, балки унга яқинлашдик, деб ўйлайман. Агар Президент ва Америка маъмурияти бугун бу ерда, Рейкьявикда нима ҳақида гап борган бўлса, ана шуларни ўрганишни давом эттириш ҳақидаги менинг таклифимга қулоқ солса ҳамда улар ўзлари зарур деб ҳисоблаган доираларда маслаҳатлашиб кўрсалар, мен ҳали ҳамма нарса бой берилгани йўқ, деб ўйлайман. Биз бу ерда Рейкьявикда қўлга киритган нарсаларга таяниб Вашингтондаги учрашувни реал ва мумкин ҳолга келтирувчи битимларга эришиш имконияти бор ва бундай учрашув натижали бўлиши мумкин.

Савол (Американинг Си-Эн-Эн телекомпанияси). Жаноб Горбачев, сиз ўз нутқингизда Президент Рейган вазият тўғрисида ўйлаб кўриши ва конгресс билан маслаҳатлашиши, Америка халқи билан маслаҳатлашиши лозим, дедингиз. Америка жамоатчилиги бу хусусда совет ёндашувини қўллаб-қувватлайди, деб ҳисоблайсизми?

(Охири 3-бетда).

М. С. ГОРБАЧЕВНИНГ МАТБУОТ КОНФЕРЕНЦИЯСИ

(Давоми. Боши 1- ва 2-бетларда).

Жавоб. Сабр қиламиз, кўрамиз.

Савол («Руде право» газетаси). Сиёсат арбоби ва юрист сифатида сизга саволим бор. Сизнингча, ракета-ядро асрида инсон ҳуқуқлари масалаларида устунлик қандай намоён бўлади ва уруш ҳамда тинчлик масалаларини ҳал этишда инсон омили қандай роль ўйнаши мумкин?

Жавоб. Сиз файласуф экансиз. Айтишим мумкинки, мен ҳам олдин фалсафа билан шуғулланганман ва ҳозир яна шуғуллана бошладим. Менимча, биз инсон ҳуқуқлари тўғрисида гапирганимизда бугунги кунда тинчликни сақлаб қолиш, инсонга таҳлика солаётган ядро хавф-хатарини бартараф этиш тўғрисидаги масала энг асосий устун масала эканлигини эсда тутишимиз лозим. Тинчлик бўлса, ҳаёт бўлади. Проблемаларни эса бир амаллаб ҳал қилиб оламиз. Дунёда маълумотли кишилар тобора кўпайиб бормоқда. Халқлар ҳамма нарсани тушуниб оладилар, деб ўйлайман. Шу боисдан биз инсон ҳуқуқлари тўғрисида гапирганимизда инсоннинг яшаш ҳуқуқини мен биринчи ўринга қўйган бўлур эдим. Бу биринчидан.

Иккинчиси. Инсон омили тўғрисида. Ядро асрида (айни шунда мен янги тафаккур намоён бўлаётганлигини кўриб турибман) ядро уруши хавфи тинчлик учун, урушнинг олдини олиш учун курашда инсон омилининг роли ҳақидаги масалани янгича қўймоқда, деб ўйлайман. Чунки бугунги кунда ана шу уруш қаерда бошланишидан қатъи назар ҳаммага дахлдор бўлади. Ғаразгўй кишиларгина урушга қарши ҳамма ҳаракатлар, тинчликни ҳимоя қилиб чиқаётган ҳамма кишилар—бу Москванинг найранглари, деб ҳисоблашлари мумкин. Бугунги кунда хотин-қизлар, болалар, ҳамма ёшдаги эркаклар дунё ядро уруши хавфи томон бораётган бир пайтда оёққа туриб, қўлни-қўлга бериб ана шу хавфли тенденцияни тўхтатишни талаб қилмоқдалар. Бундай шароитда инсон омилининг роли ғоят ортади, деб ўйлайман.

Савол («Известия» газетаси). Оқ уйда совет қитъалараро ракеталари Америка учун асосий хавф, деб кўп ва тез-тез гапиришди. Биз эса Рейкьявикда Америка учун ана шу асосий хавфни ўн йил ичида тугатишни таклиф этдик. Сизнинг тассуротингиз қандай, нима учун бошқа томон ўз мамлакатини ана шу асосий хавфдан қутқаришга, халос этишга тайёр эмас экан?

Жавоб. Сиз бу масалани жуда тўғри кўтардингиз. Америка томони Совет Иттифоқининг гўё қуролсизланиш, қуролланиш пойгасини тўхтатиш ниятлари жиддий эмас, у Американинг ташвишланаётганлигини ҳисобга олмаяпти ва ҳоказолар, деб даъво қилиш учун шу масаладан кўп йил давомида фойдаланиб келди.

Кўриб турибсизки, биз қитъалараро ракеталарни тубдан қисқартиришга рози бўлдик. Бунинг устига масалани ғоят кескин қилиб қўйдик. Биз ҳам, америкаликлар ҳам тан олган уч хил стратегик қуроллар мавжуд. Биз мана шу уч хил стратегик қуролли кучларни дастлабки беш йил ичида 50 процент қисқартиришни таклиф этдик . Бу жуда катта қадам.

Лекин шу билан бирга америкаликларга биз ҳам ташвишланаётганлигимиз з н и айтдик. Ахир АҚШда стратегик кучларнинг 70 проценти сувости кемаларида жойлашган. Бунинг маъноси шуки, каллаги қисмларга ажралиб алоҳида-алоҳида мўлжалга олдириладиган 656 та ракета бор. Маълумки, сувости кемалари Совет Иттифоқи атрофидаги денгиз ва океанларда сузиб юрибди. Улар қаердан зарба беради? Бу эса Ерда жойлаштириладиган оғир ракеталардан ҳам ёмонроқ.

Қисқа қилиб айтганда, масалани ҳал қилишни хоҳламаса, проблемаларни излаб қолишади, сунъий ғовлар вужудга келтиришади, бироқ бу ерда ана шу ғовлар олиб ташланди. Ана шуниси муҳимдир. Чунки биз Америка учун стратегик аҳамиятга эга бўлган ўртача олислик ракеталари хусусидаги шартларимизни олиб ташлаб жуда катта қадам қўйдик. Бунинг устига стратегик мақсадларга мўлжалланган ракеталар тўғрисидаги масалани ҳал этиш чоғида олдинги марраларда жойлаштириладиган воситаларни ҳисобдан чиқариб ташладик. Буларнинг ҳаммаси бизнинг янги ниятимиздан далолат бермоқда. Шунга қарамай, америкаликлар бу масалада бизнинг позициямизга яқинлашишни истамадилар.

Американиклар космос орқали биздан ҳарбий устунликка эришишни ва президентлардан бири айтганидек, ким космосда ҳукмрон бўлса, Ерда ҳам ўша ҳукмронлик қилади, деган ғояни рўёбга чиқаришни ўйламоқдалар. Бу эса жаҳонгирлик даъволарига дуч келаётганлигимизни кўрсатмоқда.

Бироқ ҳозирги дунё аввалги дунё эмас. У Америка Қўшма Штатларининг ҳам, Совет Иттифоқининг ҳам мулки бўлишни истамайди ва бўлмайди ҳам. Ҳар бир мамлакат ўз йўлини танлаб олиш, ўз идеологиясига, ўз бойликларига эга бўлишга ҳақлидир. Агар биз шуни тан олмасак, у ҳолда халқаро муносабатлар ҳам бўлмайди. У ҳолда бетартиблик ва муштумзўрлик ҳуқуқи мавжуд бўлади. Биз бунга ҳеч қачон рози бўлмаймиз.

Америка қудратли ва ҳарбий жиҳатдан биздан устун бўлган эски даврни жуда қўмсаётганга ўхшайди, — ахир биз урушдан чиққанимизда иқтисодий жиҳатдан заифлашиб қолган эдик.

Чамаси, Америкада ўтмишни қўмсаш мавжуд бўлса керак. Аммо шунга қарамай, америкалик музокарадошларимизга бугунги реалликларни англаб етишларини тилаймиз. Улар шундай қилишлари ҳам зарур. Акс ҳолда, агар америкаликлар бугунги категориялар билан фикр юритмасалар, ҳозирги реалликка асосланмасалар, тўғри қарорларни излаш йўлида силжий олмаймиз.

Савол (Болгария телевидениеси). Менинг тушунишимча, Женевадаги музокаралар тўхтатилмайди ва совет раҳбарлари совет делегациясига шу вақтгача ҳал этилмаган масалаларни ҳал этиш йўлларини излаш ҳақида топшириқ бермоқчими?

Жавоб. Сиз ҳақсиз.

Савол. Сиз нима деб ўйлайсиз, Рейкьявик учрашувидан кейин Америка делегациясига ҳам ана шундай йўл-йўриқлар бериладими?

Жавоб. Мен худди шундай бўлади, деб умид қиламан.

Савол (ЧТК телеграф агентлиги). Сизнингча, Рейкьявикдаги учрашув натижалари Умумевропа жараёнига қандай таъсир қилади?

Жавоб. Сиёсатчилар ҳам, Европа халқлари ҳам шу масъулиятли ҳамма нарсани англайдилар, деб ўйлайман. Вақт қуруқ сўзлардан иборат ваъдалар бериб, конкрет иш қилмасликни эмас, балки ҳаракат қилишни тақозо этмоқда. Дунё чарчади, сафсатабозлик дунёнинг жонига тегди, дунё реал тараққиётга: қуролсизланишга, ядро қуролини тугатишга муҳтождир. Ана шу тенденция кучайиб боради, деб ўйлайман. Айниқса, мен сиёсатчилар ва Европа халқлари донолиги ва масъулиятига умид қиламан.

Савол (Американинг Эн-Би-Си телекомпанияси). Менинг тушунишимча, сиз халқаро ҳамжамиятнинг бошқа аъзоларига тўғридан-тўғри мурожаат қилиб, Қўшма Штатларга таъсир ўтказиш ва уни ўз фикрини ўзгартиришга мажбур этиш учун ўзига хос воситачи бўлишга даъват этяпсизми?

Жавоб. Воситачилик сизларда қанчалик ривожланганлиги, Америкада сиёсий жараён қандай ўтиши бизларга маълум. Балки шу сабабли Президентнинг бу учрашувда қарор қабул қилиши қийин бўлгандир. Аммо тинчликни мустаҳкамлаш, шу мақсад йўлида реал қадамлар қўйиш ҳақида гап бораётган бир пайтда, биргаликда куч-ғайрат сарфлаш зарур бўлган пайтда — бу фақат Қўшма Штатлар ва Совет Иттифоқига эмас, балки ҳаммага тааллуқлидир — бундай пайтда воситачилик тўғрисида эмас, балки жавобгарлик туйғуси, халқларнинг соғлом фикри, бугунги дунё қандай бойлик эканини, уни асраш зарурлигини тушуниб етиш тўғрисида гапириш керак, деб ўйлайман. Шу сабабли тинчлик учун курашаётган халқларни ёки ҳаракатларни Совет Иттифоқи фойдасига воситачилик қилувчилар, деб айблаш — уларни ҳақорат қилишдир. Одамлар ўзларининг сиёсий ва гражданлик позицияларини қаттиқ туриб ҳимоя қилмоқдалар. Гап ана шу ҳақда бормоқда.

Савол (Исландиянинг «Моргунбладид» газетаси). Мен Исландияда газета ношири бўлиб ишлайман. Рейкьявикка келиш тўғрисидаги қарорингиз қийинчиликлар туғдирмадими? Ахир Исландия — НАТО аъзосику? Айни пайтда, маълумки, бизнинг ҳукуматимиз шимолни ядросиз зона, деб эълон қилишни ёқлаб чиқди, бу хусусда сизнинг фикрингизни билишни истар эдим.

Жавоб. Мен гапимни шу мавзу билан тугатмоқчи эдим ва Исландия матбуоти вакилининг саволидан мамнуният билан фойдаланиб қоламан. Эслатиб ўтмоқчиманки, мумкин бўлган учрашув жойи сифатида Исландияни айни биз таклиф этдик. Шу сабабли бу хусусда ҳеч қандай қийинчиликлар бўлгани йўқ.

Исландия ҳукумати, Исландия халқи ушбу учрашувни ташкил этиш юзасидан барча масалаларни ҳал этиш мақсадида ўзларининг бутун потенциалидан, — ҳам инсоний, ҳам ташкилий, ҳам моддий потенциалидан фойдаланганликлари учун уларга миннатдорчилик билдиришни истайман. Биз бундан миннатдормиз, бу ерда ўзимизни жуда яхши ҳис этдик.

Исландияда кўп учрашувларда қатнашган Раиса Максимовнанинг гапларидан мен жуда кўп қизиқарли нарсаларни билиб олдим. Бу учрашувларнинг ҳаммаси мароқли бўлди, дўстона муҳит, мамлакатимизга бўлган зўр қизиқиш бизни қувонтирмоқда. Исландия, исланд ҳукумати қилган ишлари учун биз улардан миннатдормиз. Халқингизга равнақ тилаймиз. Мамлакатингиз ҳукумати шимолни ядросиз зона, деб эълон қилишни истаётгани хусусида саволингизнинг охирги қисмига келганда эса, биз буни табриклаймиз.

Азиз дўстлар, эътиборингиз учун ташаккур. Сиз билан биз вақтимизни фойдали ўтказдик, деб ўйлайман. Сизларга яхшилик тилайман. Хайр.

Ишлаб чиқариш потенциалидан тўлароқ фойдаланилсин

13 октябрь куни Қўқонда бўлиб ўтган республика семинар-кенгаши Ўзбекистон саноатини интенсив иш режимига тезроқ ўтказиш вазифаларига бағишланди. Кенгашда область ва шаҳар партия комитетларининг секретарлари, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг масъул ходимлари, область ижроия комитетлари раисларининг ўринбосарлари, республика министрликлари ва идораларининг раҳбарлари иштирок этдилар. Семинарда завод ва фабрикаларни икки ва уч сменали графикка ўтказиш соҳасидаги иш таҳлил этилди, ишлаб чиқаришни интенсивлаштиришга ҳалал бераётган сабабларни бартараф этиш тадбирлари белгиланди.

Кенгашнинг Қўқонда ўтказилаётганлиги бежиз эмас. Шаҳар саноат корхоналарининг коллективлари Ўзбекистонда биринчилар қаторида интенсив режимда ишлашга ўтдилар, Ленинград ва Харьков областлари меҳнаткашларининг тажрибасидан кенг кўламда фойдаланмоқдалар. Ҳозир Қўқондаги тўрт корхонада иш уч сменада ташкил этилган. Булар орасида пайпоқ тўқув ва кўнчилик бирлашмалари, пойабзал фабрикаси, «Большевик» заводи бор. Ишлаб чиқаришни интенсивлаш туфайли улар квартал планини муддатидан ўн кун илгари бажардилар, планга қўшимча тарзда 17 миллион сўмликдан кўпроқ маҳсулот реализация қилинди. Меҳнат унумдорлигининг ўсиш суръатлари ўтган йилдагига нисбатан 6,6 процентни ташкил этди.

Уч сменада ишлашга ўтиш замонавий ускуналардан имкони борича кўпроқ фойдаланишга, эскириб қолган юзлаб станокларни ҳисобдан чиқаришга имкон берди. Меҳнат коллективларига илгари моддий ишлаб чиқариш соҳасида банд бўлмаган бир неча минг киши келиб қўшилди.

Нотиқлар республиканинг бошқа корхоналарида—Чирчиқдаги «Трансформатор» бирлашмаси, Фарғона пиллакашлик фабрикаси, «Андижанирмаш» заводида эришилган ижобий натижаларни ҳам таъкидлаб ўтдилар. Ҳозир завод ва фабрикаларни икки ва уч сменали иш режимига иложи борича, тезроқ ўтказиш жуда муҳимлиги кенгашда уқтириб ўтилди. Бунинг учун ишлаб чиқариш қувватларинигина эмас, маиший хизмат соҳаси, автотранспорт корхоналари, мактабгача болалар муассасаларини ҳам янги графикка ўтишга тайёрлаб қўйиш зарур. Ана шу масалани ҳал этишга комплекс ёндашувгина кўзда тутилган иқтисодий самарани бериши мумкин.

Семинар-кенгашда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари А. С. Икромов нутқ сўзлади.

(ЎзТАГ).

БОҒ ВА ТОМОРҚА ЮМУШЛАРИ

▲ Далада ҳашар —завқли меҳнат
▲ Мева-сабзавотларни қишга сақлаганда...
▲ Мўл ҳосил гарови — яхши парвариш.

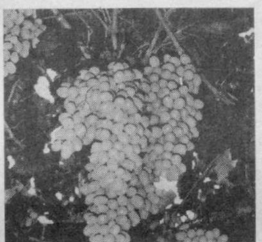

Ток кесиш—нозик иш

Боғ-ҳовлимизда беш-олти туп ток бор, уларни кесиш ҳақида маълумот берсангиз.

А. УМАРОВ, шифокор.

Боғ-томорқаларда ва ҳовлиларда ҳаваскор боғбонлар ток ўстириб, узум ҳосили олишлари жуда завқли бўлади. Шаҳримиздаги деярли ҳар бир ҳовли ва боғ-томорқаларда токлар ўстирилади. Шу кунларда уларни кузги парваришлаш вақти етди.

Ток кесиш, уни парвариш қилиш асосий агротехника усулларидан бири ҳисобланади. Одатда ток ўтқазилгандан кейин дастлабки йилларда бир йиллик новдалар кесиб, токка шакл бериб борилади. Кейинчалик эса кераксиз ортиқча бир ва кўп йиллик новдалар кесилади. Бу билан ток тупининг ер устки қисми билан унинг илдиз системаси ўртасида тўғри нисбат бўлишига эришилади.

Ток тўлиқ ҳосил берадиган йилларда уни кесишда, биринчидан, ток тупидаги шаклни сақлаб қолиш, келгуси йил учун ҳосил берадиган қисмларни яратиш учун маълум миқдорда новдалар қолдириш лозим. Токни кесиш натижасида унинг ўсиши ва ҳосил бериши тартибга солинади. Бунда ҳосил новдаларининг сони, узунлиги, яъни куртакларнинг кўпкамлиги ҳал қилувчи омил ҳисобланади.

Тупда куртак нагрузкаси деганда — кесишда туп ҳисобига қолдириладиган куртакларнинг умумий сони, новда нагрузкаси деганда — ортиқча яшил (хом) новдалар юлиб ташланиб, қолдирилган новдаларнинг ўртача сонига айтилади.

Кесиш вақтида мева берадиган новдалар қанча кўп қолдирилса, токдан шунча кўп ҳосил олишга имкон яратилади. Ток кесишда етарлича миқдорда куртак ва новда қолдириб қирқилмаса ҳосил берадиган новдалар етарли ривожланмайди, бачкилари кичик бўлади, улардан чиққан янги новдалар сурх новдага айланмайди, ҳосил камаяди. Булардан ташқари, гуллари кўп тўкилади, узум боши кичик бўлади. Натижада кутилган ҳосил бўлмайди.

Ток кўмиладиган жойларда ток йкки муддатда —кузда ва кўкламда кесилади. Одатда токларни сентябрь ойининг охиридан октябрь ойи охиригача кесиш мумкин. Ток кесишда кераксиз занглар, етилмаган новдалар олиб ташланиб, янги, яъни шу йилги новдалар қисқартирилади. Ток кўмиш вақтида ва қишлаш вақтида куртакларнинг бир қисми нобуд бўлади. Шу сабабли токда куртак новда миқдори камайиб кетмаслиги учун кесиш вақтида 20—25 процент куртак ёки ортиқча новда қолдирилиши керак.

Баҳорда куртаклар бўртишдан олдин ёки токлар барг ёза бошлаган вақтда зарарланган қисмларида синган ёки совуқ урган новдалар олиб ташланиб, ток хомток қилиш вақтида тупда маълум миқдорда новда қолдирилади.

Ток ўткир ток қайчи ва боғ арра ёрдамида кесилади. Занглар, қуруқ кундалар аралаб ташланади, кесилган жой боғ пичоғи ёки ток қайчи билан тозаланади. Кучли ўсадиган (Нимранг, Тойифи, Ҳусайни, Каттақўрғон, Кишмиш навлар) токлар соявонли сўрида ва иш усулидаги сўрида ўстирилганда 3— 4 ёшли токда тўртта занг бўлиб, ҳар бирида камида тўртта ҳосил берувчи новда ва тўртта ўринбосар новда бўлиши лозим. Кейинчалик эса, ёши катталашиши билан ҳосил берувчи новдалар миқдори 10—12 тага, ўринбосар новдалар миқдори 6—8 тага кўпайтирилади.

Токдан яхши ҳосил олиш учун новдалар, яъни энг четки— жуда баланд новдада 18—20 куртак қолдириб кейинги новдада 14— 16 та куртак, ундан кейингисида 12—14 та ва шу тахлит охири 4—6 та куртак қолдириб кесиб борилади. Токни бу усулда кесганда, албатта унинг ўсиш кучига ва новдалар миқдорига қаралади.

Одатда ҳосил куртаклар маҳаллий новдалар олтинчи-еттинчи куртакдан кейин бошланади. Ток кесишда кучли новдалар узунроқ, кучсиз новда калта кесилиши лозим. Агар кучли новда калта (4—6 куртак қолдириб) кесилса, унда албатта узум бошлари бўлмасдан сурх новдалар ривожланади. Одатда ток кесишда бўғим оралиқлари калта бўлганлари қолдирилиб, бўғим оралиғи узун бўлган новдалар ҳам ҳосил берганлиги учун кесиб ташланади.

Х. ҚОРАБОЕВ,
биология фанлари кандидати.

Куз кунларида...

Октябрь— ҳаваскор сабзавоткор ва боғбонлар учун тиғиз ой. Сабзавот экинлари ва картошка ҳосили, шунингдек узум ва бошқа меваларни йиғиштириш бу ойдаги муҳим ишлардан ҳисобланади.

Об-ҳавонинг қулай фурсатларидан фойдаланиб помидор, қалампир, бақлажон, сабзавот қовоқча, патиссон каби иссиқсевар экинлар ҳосили тўла-тўкис йиғиштириб олинади. Айни пайтда сабзавот маҳсулотларини консервалаш ва зираворлар қўшиб сиркалаш тугалланади.

Шуни эслатиб ўтиш керакки, зиравор қўшиб сиркаланган патиссон ва сабзавот қовоқчалар хуштаъмликда консерваланган бодринглардан қолишмайди.

Картошкани йиғиштириш куздаги муҳим ишлардан ҳисобланади. Қишда сақлашга мўлжалланган кечки картошка одатда тўла етилиши билан йиғиштириб олинади. Негаки яхши етилмаган ҳосил ёмон сақланади. Шу боисдан кечки картошкани йиғиб олиш ёғинли кунлар бошланиши ва совуқ тушишига қадар тугалланиши керак. Йиғиб олинган картошкани саралаб, майдасини — майдага, йиригини—йирикка ажратиш, шундан кейин офтобда қуритиш даркор. Негаки, офтоб нури картошкага дизенфекция таъсири кўрсатади. Бундай картошка қишда яхши сақланади. Ёғинли кунларда йиғиштириб олинган картошкани бостирма остида 2—3 кун қуритиш керак.

Октябрь охирида илдизмевали сабзавотларни йиғиштириш бошланади. Дастлаб ош лавлаги йиғиштириб олинади. Бунинг боиси шундаки, у совуқдан бошқа илдизмеваларга қараганда кўпроқ зарар кўради. Совуққа чидамлироқ бўлган сабзи, турп ва шолғом ноябрда йиғиштириб олинади.

Илдизмеваларни йиғиштиришда уларга шикаст етказмасликка ҳаракат қилиш керак, чунки шикастланган илдизмевалар яхши сақланмайди ва касалликка тез чалинади. Илдизмевали сабзавотлар йиғиштириб олиниши биланоқ уларнинг тўпбарги қирқиб ташланиши керак, акс ҳолда уларнинг барги (палаги) илдизмевалар ширасини сўриб олади, натижада улар таранглигини йўқотиб, сўлиб қолади. Бундан ташқари, йиғиштириб олинган илдизмеваларни жўякларда узоқ вақт қолдириш ҳам ярамайди. Улар қуёш нури ва шамолда тез сўлиб қолиши мумкин. Илдизмевали сабзавотларни қум аралаштириб яшикларда сақлаш керак, бунда илдизмеванинг чириши жуда камаяди.

Илдизмеваларни полиэтилен қоп (халта)ларда сақлаш ҳам энг самарали усуллардан бири ҳисобланади, чунки полиэтилен халта ичида илдизмеваларни сақлаш учун қулай шароит нам ҳаво ва углекислота ҳосил бўлади. Полиэтилен қоп ёки халтанинг оғзини боғламаслик керак.

Кечки сабзавот экинларидан бўшаган ерларга органик ўғитлар солиб яхшилаб ағдариб чопиб қўйиш керак. Айни пайтда ерни қишлоди (тўқсонбости) экишга тайёрлашни ҳам унутманг. Бу келаси йили эрта муддатда ҳосил етиштириш имконини беради.

Октябрь ойида токзорлар ва боғларда ҳам иш кўпаяди. Олма, нок, беҳи ва бошқа мевалар оммавий равишда йиғиб олинади. Узумни йиғиштириш ҳам ниҳоясига етади. Токларни кесиб, тартибга келтиришга киришилади. Шундан кейин улар кўмилади.

Октябрда мевали дарахт ва узум кўчатлари экиш учун ер ажратиш бошланади. Кўчатлар эрта баҳорда ҳам экилади, лекин ток ва мева дарахтлари кўчатларини кеч кузда эккан маъқул.

А. УМАРОВ,
қишлоқ хўжалик фанлари кандидати.

ШАҲАР ЁНИДАГИ КОЛХОЗ

ёки колхоз ёнидаги шаҳар одамлари ишдан бўш пайтларида нималар қилиши мумкинлиги хусусида баъзи фикр-мулоҳазалар

Биз яшайдиган кўп қаватли уй колхознинг ям-яшил қулупнайзор даласига туташиб кетган. Май ойининг ўрталарида ҳосил ғарқ пишганда деразаларни ланг очиб қўямиз. Ёқимли кўклам ҳавоси хоналарни тўлдириб туради. Кечга яқин балконда чой ича туриб, рўпарадаги тупроқ йўлда елкасига кетмон ташлаган деҳқонларни, мол етаклаган болаларни кўрамиз. Аллақаердан тракторнинг тариллаган овози эшитилади. Бунақа пайтларда айниқса, дам олиш кунларида далага, табиат қўйнига чиқиб кетгинг, қўлингга кетмонми, ўроқми олиб бирон иш билан шуғуллангинг келади.

Ана шундай кунларнинг бирида уйимиз олдида бақириқ-чақириқ бўлиб қолди. Пастга тушдим. «Дом»да ишдан кейин кўпчилик бекор. Текин томошага қўшнилар ҳам йиғилишди. Оёғида калиш, соқоли ўсиб кетган ўрта ёшли киши биринчи қаватдаги қўшнимизга нималарнидир қаттиқ-қаттиқ гапирарди. Унга сайин қўшнимиз ҳам бўш келмасди.

— Бу одамгарчиликдан эмас,— дерди у қўлларини биқинига қўйиб,— жа еган бўлса ярим кило егандир, борингки, бир кило егандир. Ахир пулини бераман, деяпманку.

— Гап пулидамас, янга, — бўйин томирини ўқлоғидек чиқарди деҳқон амаки, — гап ўғлингиз бировнинг меҳнатини қадрламаганида!

— Ҳа, энди бола бола-да. Бўлмаса уйда бугун бозордан олиб келинган бир челак қулупнай туриб, бировнинг даласида нима бор. Бизгаям ер беринглар,— деди бояги аёл қўшнимиз деҳқон амакига. — Болаларимизга деҳқон қадрига етишни ўргатиб қўямиз.

Деҳқон амаки юзини бурди:

— Буни бригадирдан сўранг.

Ҳамма ерда бир оғзи ботир бўлади. Бурхон шундай йигит.

— Сўраганимиз бўлсин, —деди у кескин.

Бригадирнинг олдига борадиган кўп чиқиб қолди. Бир ярим чақиримча юриб шийпонга келдик.

— Ие, келинглар, меҳмонлар,—деди бригадир йигит шақилдоқ стулдан туриб қўл узатар экан.

— Бизни бригадангизга аъзо қилиб олсангиз,— деди Бурхон. — Иш кўп пайтларида қарашиб юборар эдик.

Бригадир бирпас анграйиб турди-да кейин сўради:

— Фақат йиғим-теримдами?

— Нимада бўлсаям. Дам олиш кунлари, ишдан кейин бўлса ҳам ишлайверамиз, — суҳбатга биз ҳам қўшилдик.

Бригадир гуручдек текис тишларини кўрсатиб кулди:

— Бўладиган гапни гапирсангларчи, акахонлар,

— Бўладигани шу, ука. Ахир ўзингиз ўйланг, ишдан уйга етти нари-берисида келамиз. Айниқса, ёз кунлари йилдек узун. Бунинг устига икки дам олиш кунлари бор. Далада ишлаганимиз сизгаям фойда, бизгаям...

— Э, акахонлар,—уф тортди бригадир. Дуч келган одамни ҳашарга чақира олмаймиз. Ишхоналар бўлса бошқа эди. Гап тегади.

Раис ҳузурига бордик.

— Колхозимиз ишига шунчалик жон куйдирмоқчи экансизлар. Раҳмат —деди оғзидан бол томиб. —Майли иссиқ кунлар шийпонларимизга бориб дам олинглар. Бироқ, мен сизларнинг илтимосингизни бажара олмайман. Бунақа қонун-қоида йўқ.

Тошкентнинг кўп қаватли уйларига туташ колхозлардан бирида бўлиб ўтган бу воқеа мулоҳаза юритишга ундади. Қизиқ, шаҳарликлар бўш вақтларида қишлоққа ёрдам қилишни, бу билан сиҳат-саломатликларини сақлашни истайдилар. Хўжалик эса ишчи кучига танқислик сезади. Аммо ўртада расмиятчилик деган девор бор.

Масалани шаҳар ва қишлоқ манфаатлари нуқтаи назаридан таҳлил қилишдан олдин кишиларда ер билан ишлашга эҳтиёж кучлилигига бир мисол келтириб ўтмоқчимиз.

Кейинги йиллар ичида Тошкент отчопари орқасида бир неча гектардан иборат дарахтзор пайдо бўлди. Ёзнинг иссиқ кунларида Ҳалқа йўлдан жимирлаб ҳовур кўтарилади. Шу йўл ёнидаги манзарали дарахтлар ораларида ям-яшил қулупнайзор марвариддек товланади. Пайкаллар ичидаги чайлачаларда болалар, катталар кўзга ташланади. Ишдан чарчаб уйларига қайтаётган одамлар бирпас ўша ерда бўлишни, деҳқонларга қарашиб юборишни истаб қоладилар. Қизиғи шундаки, бу ерда деҳқонлар эмас, балки шаҳарнинг шу атрофдаги маҳаллаларда яшовчи кишилар ишламоқдалар. Бундан беш-олти йил муқаддам худди шу ерлар янтоқ ўсиб ётган тепалигу жарликлардан иборат эди. Чилонзор райони раҳбарлари бу ерларни текислаш, дарахт экиш ишларига бош-қош бўлдилар. Албатта дарахт ўз-ўзидан кўкармайди. Тагини юмшатиш, суғориш, буташ керак. Бунинг учун эса ишчи кучи талаб қилинади. Шу атрофда яшовчилар бу сингари юмушларни жон деб бажаришга рози бўлишди. Албатта, экин экиш осон бўлмади. Тупроқдан тош терилди, ер чопилди, ўғит солинди... Мана энди бу ер дарахтлар шовуллаган ям-яшил бўстонга айланди.

Мамлакатимизнинг бир қатор шаҳарларида бу борада маълум тажриба тўпланган. Шаҳарликлар меҳнат ва ўқув отпускаларини қишлоқларда пичан ўриш ёки сабзавот, картошка ҳосилини териш билан ўтказадилар. Меҳнатларига яраша ҳақ ҳам оладилар. Бошқача айтганда ишлаб ҳордиқ чиқарадилар. Зеро, шаҳарнинг сершовқин, анчайин шошилинч ҳаётидан йироқда асабларга дам бериш, яшаш тарзини ўзгартириш нақадар мароқли. СССР Фанлар академиясининг Урал илмий марказидаги экономика институти олимлари ўтказган илмий-тадқиқот кўрсатибдики, бу ўлкадаги шаҳарликлар йил давомида ўз бўш вақтларининг 50-60 кунини дала ва боғларда ишлаш билан ўтказадилар. Уларнинг асосий қисми бу ерга моддий манфаатдорликдан кўра саломатликларини сақлаш учун борадилар. Ўзбекистон шароитида йилдек узун кунлар кўп. Бу вақтни ёнгинасидаги далаю боғда ҳашарда ўтказиш билан шуғулланишни истовчи шаҳарликлар оз эмас.

Тўғри, баъзилар ахир боғдорчилик ширкатлари, маълум одамларда дала ҳовлилари бор-ку, дейиши мумкин. Ҳа, бор. Бироқ табиийки, ҳаммада эмас.

Масаланинг яна бир томони бор. Шаҳар атрофидаги хўжаликларда ер камайиб боргани билан ишчи кучига талаб катта. Бу биринчидан, ёшларнинг шаҳарга интилишлари билан изҳоланса, иккинчидан, ҳали сабзавот, мевачилик бўйича кўп асосий ишлар қўл кучи билан бажарилаётганига бориб тақалади. Биз бу ҳақдаги фикрларимизни Сергели Йўлдош шаҳарчаси ёнидаги Орджоникидзе номли колхозда яқин вақтгача бош агроном бўлиб ишлаган, ҳозирда хўжалик партиоми секретари Зоиржон Ниёзовга айтдик.

Яқин ўн йил ичида, — деди у,— колхозимиз территориясида Сергели мебель фабрикаси, қурилиш материаллари комбинати сингари йирик корхоналар пайдо бўлди. Йўлдош шаҳарча ҳам колхозимизнинг бир қисмига жойлашган. Экин майдонларимиз анча қисқарган бўлса ҳам ёз ойларида ишчи кучига эҳтиёж сезамиз. Эртаги экинлар ҳосилини йиғиб-териб олиш, кечкиларига жой тайёрлаш, пилла териш, беда ўриш каби юмушлар колхозчиларни шоширнб қўяди. Деҳқон икки оёғини бир этикка тикканини билмай қолади. Шунда бирдан-бир ишонган тоғимиз—мактабга ёрдам сўраб борамиз. Агарда, ён атрофдаги корхоналар меҳнаткашлари, аҳоли хўжалик юмушига қарашиб юборса яхши бўларди, албатта. Шу масала юзасидан Чилонзор район Совети ижроия комитети раиси В. С. Артюшенкога мурожаат этдик.

— Ҳар йили икки мингга яқин чилонзорликлар шаҳар атрофидаги колхоз ва совхозлар ҳосилини йиғиб-териб беришда қатнашади,— деди у.— Билишимча, хўжаликлар шундаям ишчи кучига муҳтожлик сезишади. Бирор коллективга уюшмаган иҳтиёрий ҳашарчилар бу борада қишлоқдагиларга яхши ёрдам беришлари мумкин. Бунинг учун ташкилотчилик, транспорт керак. Менимча, хўжаликлар шундай кишилар билан ўзаро шартнома тузишлари, зарур бўлса бажарилган иш ҳақини эмас, маҳсулотнинг ўзини ҳам беришлари керак.

Ижроком раисининг фикрига қўшимча қилиб шуни айтиш керакки, КПСС XXVII съездидан кейин бу масалага ҳам равшанлик киритилди. КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети 1986 йил март ойида қабул қилган «Мамлакат агросаноат комплексида хўжалик юритишнинг иқтисодий механизмини янада такомиллаштириш тўғрисида»ги қарорида конкрет ишлаб чиқариш шароитига қараб, оилавий ва шахсий пудратни жорий қилишга руҳсат берилди. Қарорда маҳсулот учун меҳнат ҳақи расценкалари пудрат шароитида ишловчи коллективлар учун ўрнатилган тартибда белгиланиши кераклиги кўрсатилган. Бизнингча бундай пудратни мавсумий ишларда ҳам қўллаш фақат фойда келтиради.

Ёз ўрталарида кўп қаватли уйлар ортидаги далаларда сабзавот ғарқ пишади. Ўз вақтида териб олинмаса карамлар чатнаб ёрилади, картошка қозонга солса пишмайдиган бўлиб қолади, помидор пушталарга оқиб кетади. Бу вақтда хўжаликда одам етишмайди. Шаҳар атрофида яшовчи кишилар эса ҳашарга чиққилари келади. Колхоз ҳам ишчи кучига муҳтожлик сезади. Бироқ қўл узатса етгудек дала жудаям узоқ туюлади. Аслида давр бизнингча, икки томон учун фойдали истакни амалга оширишни тақозо этмоқда.

Хўш, ҳар икки томон манфаати учун қайси томон ташаббус кўрсатиши керак? Бизнингча икки томон ҳам. Масалан, шаҳримизда шаҳар ёнидаги колхоз ёки совхозларнинг вақтинча ишчи кучи кераклиги ҳақидаги, бунга тўланадиган ҳақ ёки бериладиган маҳсулот ҳақидаги эълонлари пайдо бўлса айни муддао бўлур эди. «Лаббай» дегувчилар эса сероб.

Балки бу мулоҳазалар одатий бўлмаган туюлар. Бироқ қайта қуриш — давр талаби экан, булар ҳақида ўйлаб кўриш фойдадан ҳоли эмас.

Абдусаттор ХАТАМОВ,
СССР Журналистлар союзининг аъзоси.

«Пахтакор»нинг рақиблари

«ГУРИЯ» (Ланчхути)

БУГУН

«Пахтакор» ўз майдонида Ланчхути шаҳрининг «Гурия» командаси билан мамлакат биринчилигининг навбатдаги тур учрашувини ўтказади.

«Гурия» командаси 1967 йилда ташкил этилган бўлиб ўша йили биринчи марта «Б» класси тўртинчи зонасида баҳс юритган. Коллективнинг натижалари йил сайин яхшиланиб борди. 1975 йилда қайта ташкил этилган иккинчи лига коллективлари ўртасидаги баҳсда муваффақиятли қатнашиб биринчи лигага даъвогарлар сафидан жой олди. Лекин олдига қўйган вазифани уддалай олмади.

Ниҳоят 1979 йилда «Гурия» футболчилари биринчи лигада иштирок этиш ҳуқуқини қўлга киритишди.

«Пахтакор» ўтган йили «Гурия» билан биринчи марта куч синашди. Ланчхути шаҳрида ўтказилган учрашувда ўйин 2:2 ҳисобида тугади. Тошкентда ўтказилган иккинчи учрашувда эса «Пахтакор» 3:0 ҳисобида ғалабани қўлга киритди.

Бу йил Ланчхутида бўлган беллашувда грузин футболчилари 3:1 ҳисобида ғалабага эришдилар.

Ҳозир «Гурия» командаси турнир жадвалининг иккинчи поғонасида бормоқда. У олий лигада иштирок этиш ҳуқуқини берувчи иккинчи йўлланмага даъвогар бўлиб турибди.

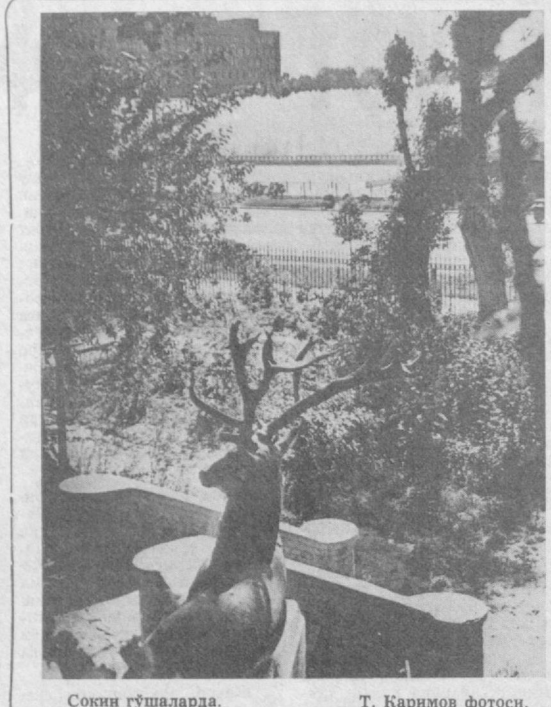

Сокин гўшаларда. Т. Каримов фотоси.

О. КЕРБЕЛЬ.

ОТАЛИҚ ЁРДАМИ

(Ҳажвия)

Бу аҳвол бир йил олдин бошланганди. Колхоз правлениеси йиғилишида, биз ҳамма масалаларни ҳал қилиб, йиғилишни тугатамиз деб турганимизда колхоз раиси сўз бошлади:

—Энди асосий масалага ўтайлик. Шаҳарлик «шеф»ларимиз — илмий-текшириш институтига бизнинг тез ёрдамимиз керак. Эсларингизда бўлса улар яқинда бизга ҳосилни йиғиштириб олишга кўмаклашишган, ҳозир эса уларда малакали кадрлар етишмайди. Шу муносабат билан мен шаҳарга колхозимиз зоотехниги бошчилигида бир группа колхозчиларни ёрдамга юборишни таклиф қиламан.

Барча правление аъзолари мен томонга бурилишди.

Раис ҳамон сўзида давом этарди:

— Шуни ҳам айтиш керакки. Мошкиннинг ҳам илмий ишларга ҳаваси бор. Мана икки йилдирки миксердан сўнг соғиш аппарати ясаш ҳаракатида.

Эртасига биз илмий-текшириш институтига етиб келдик. Бизни лабораторияга ишга тайинлашди. Кузда колхозимизда бўлган лаборатория мудири бизни мамнун кутиб олди.

—Ҳа, ҳа, эсимда, ўша ажойиб палла эди, — деди у сўзида давом этиб. — Янги узилган картошка, энди соғилган сут. Шу кунларда биз жуда қийин аҳволдамиз, келинглар, яхшиси асосий ишга ўтайлик.

Бизни институт ҳовлисига олиб чиқишди. Ҳовлидаги ҳолатни кўриб ҳаммамизнинг энсамиз қотди. Вой-бўй! Ҳар хил ускуна, деталлар очиқ ҳавога тоғ-тоғ уйиб ташланган. Хўжалик мудири бизни йўлкаларга бирма-бир тайинлаб, ҳар биримизга бир донадан қоп бериб, шу деталь, ускуналарни тўплаб омборга топширишни буюрди.

— Ҳар бирингизга беш юз килограммдан норма, — деб таъкидлаб ҳам қўйди.

Ишга ҳаммамиз бирданига киришиб кетдик. Биз учун бунақанги ишларнинг қийинчилиги йўқ эди. Деталларни синдирмаслик учун аста авайлаб оласанда, қопга соласан, тўлганда тарозида тортиб омборга топширасан. Кун охирига бориб ҳар биримизнинг нормамиз уч баробардан ортиғи билан бажарилди. Ҳовли тозаланиб, тартибга келтирилди.

Эртаси куни хўжалик мудири бизни эрталаб базага олиб келди-да:

— Бугун ярим ўтказгичли диодларни йиғиштирасизлар. Яшчиклар ана олдиларингизда. Бутун диодларни алоҳида, синиқларини алоҳида яшчикларга солосизлар,— деди.

Бу иш ҳам бизга оддийгина эди. Икки соатда яшчиклар тўлди.

— Қани яна бўш яшчиклар борми!—дея мудирга мурожаат ҳам қилдим.

У яна яшчиклар келтирди. Кун мобайнида диодларни ҳам йиғиштириб бўлдик.

Шундай қилиб, «шеф»ларимиз— илмий-текшириш институтида ишлаб юравердик. Колхозимизга қайтиш вақти ҳам бўлди. Лаборатория мудири бизни қўйиб юборгиси келмасди, ҳатто қолишга ундаб ҳам кўрди. Ҳаммамизни фан кандидатлари қилиб «етиштириш-га» ваъда ҳам берди.

Энди бу ёрдам анъанага айланиб қолди. Шундай бир-биримизга тез-тез ёрдам бера бошладикки, бора бора ичимизда ким олим, кимимиз колхозчилигини билмай қолдик.

Русчадан Д. МАҲМУДОВ таржимаси.

Редактор Т. М. ҚОЗОҚБОЕВ.

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 14/X да **Пиковая дама**, 15/X да **Спартак**.

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 14/X да **Куёв**, 15/X да **Ўғрини қароқчи урди**.

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 15/X да **Паранжи сирлари**.

КИНО

14 ОКТЯБРДА

БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР:

«КИМ ВА ҚАНДАЙ»— **Санъат саройи** (16, 18.30, 20.40; телефон 44-21-34), **Нукус** (16, 18.30, 20.45), **Қозоғистон** (17, 18, 20.00; телефон 35-24-92).

«КОНДОРНИНГ УЧ КУНИ» — **Ватан** (18, 21.00; телефон 75-54-39).

«ВОНГ ХОНИМНИНГ СИРЛАРИ» — **Восток** (16, 18, 20, 21.30; телефон 91-14-61).

«РАҚСГА ТУШИШНИ ЎРГАН» — **ВЛКСМ 30 йиллиги** (жуфт соатларда).

«ОЧИНГ, ПОЛИЦИЯ!» — **Ўзбекистон ССР 25 йиллиги** (тоқ соатларда).

«ҚАДИМИЙ РУСЬ»— **Искра** (17.15, 20.00).

«ҒАРОЙИБ МЎЪЖИЗА» — **Лисунов номли** (тоқ соатларда).

«КИТ ҚОРНИДА» — **Чайка** (телефон 77-06-20).

«ҚАНОТЛАР ВА ЙЎЛЛАР»— **Москва** (телефон 33-05-91).

«НАҚ ЮРАГИГА» —**Тошкент Советининг 50 йиллиги** (телефон 78-47-25).

15 ОКТЯБРДА

БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР:

«КИМ ВА ҚАНДАЙ»— **Санъат саройи** (10.30, 13, 16, 18.30, 20.40; телефон 44-21-34), **Нукус** (10.30, 13.30, 16, 18.30, 20.45), **Қозоғистон** (12, 14, 15, 17, 18, 20.00; телефон 35-24-92).

«КОНДОРНИНГ УЧ КУНИ» — — **Ватан** (12, 15, 18, 21.00: телефон 75-54-39).

«ВОНГ ХОНИМНИНГ СИРЛАРИ» — **Восток** (10.30, 12, 14, 16, 18, 20, 21.30, телефон 91-14-61).

«РАҚСГА ТУШИШНИ ЎРГАН» — **ВЛКСМ 30 йиллиги** (жуфт соатларда).

«ОЧИНГ, ПОЛИЦИЯ!» — **Ўзбекистон ССР 25 йиллиги** (тоқ соатларда).

«ҚАДИМИЙ РУСЬ»— **Искра** (11.45, 14.30, 17.15, 20.00).

«ҒАРОЙИБ МЎЪЖИЗА» — **Лисунов номли** (тоқ соатларда).

«НАҚ ЮРАГИГА» — **Чайка** (телефон 77-06-20),

«КИТ ҚОРНИДА»— **Москва** (телефон 33-05-01).

«ҚАНОТЛАР ВА ЙЎЛЛАР» — **Тошкент Советининг 50 йиллиги** (телефон 78-47-25).

ЦИРК

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА— **Тошкентда биринчи марта «ЙИРТҚИЧ ҲАЙВОНЛАР» аттракционининг гастроллари** (19.30).

реклама ◎◎◎ эълонлар ◎◎◎ реклама

ЎЗБЕКИСТОН ССР САВДО МИНИСТРЛИГИНИНГ РЕСПУБЛИКА ЎҚУВ-КУРС КОМБИНАТИ

ТИНГЛОВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

РЕСПУБЛИКА ЎҚУВ-КУРС КОМБИНАТИ САВДОНИНГ ҚУЙИДАГИ СОҲАЛАРИ БЎЙИЧА МУТАХАССИСЛАР ТАЙЁРЛАЙДИ:

барча профилдаги озиқ-овқат ва саноат товарлари бўйича юқори малакали контролёр-кассир ва сотувчилар.

БУ ГРУППАЛАРГА 17 ЁШДАН 25 ЁШГАЧА БЎЛГАН ЎРТА МАЪЛУМОТЛИ ҚИЗЛАР КИРИШ ИМТИҲОНЛАРИСИЗ ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ. **Ўқиш муддати — 6 ой.**

Уни битирганларга «Контролёр-кассир» ёки «сотувчи» ихтисоси берилади.

Шунингдек, озиқ-овқат ва саноат товарлари бўйича кичик сотувчилар тайёрлайдиган группаларга тугалланмаган ўрта (8, 9-синф) маълумотли 15 ёшдан 25 ёшгача бўлганлар ҳам кириш имтиҳонларисиз қабул қилинади.

Ўқиш муддати — 8 ой.

Контролёр-кассир ва кичик сотувчилар тайёрлайдиган группаларнинг тингловчиларига ҳар ойда 54 сўмдан 64 сўмгача стипендия тўланади.

Ўқиш даври меҳнат стажига киради.

МАШҒУЛОТЛАР ҲАР БИР ГРУППА КОМПЛЕКТЛАНГАНДАН СЎНГ БОШЛАНАДИ.

РЕСПУБЛИКА ЎҚУВ-КУРС КОМБИНАТИ БАРЧА ГРУППАЛАРГА РЕСПУБЛИКАМИЗ ШАҲАРЛАРИДА ЯШАЙДИГАН ҚИЗЛАРНИ ҚАБУЛ ҚИЛАДИ.

Республика ўқув-курс комбинатининг барча группаларига ҳужжатлар қабул қилиш, шунингдек группаларда ўқиш бутун йил давомида, узлуксиз равишда олиб борилади. Бошқа шаҳардан келганлар ётоқхона билан таъминланади.

МАШҒУЛОТЛАР РУС ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА ОЛИБ БОРИЛАДИ.

Тингловчилар шаҳарнинг энг яхши савдо корхоналарида — Тошкент Бош универсал магазини—ГУМда, Тошкент шаҳридаги «ГАСТРОНОМ» магазинларида практика ўтказадилар.

Ўқув-курс комбинатининг барча группаларига кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни топширадилар; директор номига ариза, маълумоти тўғрисидаги ҳужжат (асли), турар жойидан справка, таржимаи ҳоли, 286-формадаги медицина справкаси, 3x4 см. ҳажмидаги 6 дона фотосурат, характеристика.

Республика ўқув-курс комбинатининг адреси: 700173, Тошкент шаҳри, Акмал Икромов района, Чилонзор массиви, Бобир кўчаси, 3-уй (13, 70-автобусларнинг «Тез медицина ёрдами касалхонаси», 4 ва 9-трамвайларнинг «Чўпон ота» бекатлари). Телефон 78-44-30.

УЙ БЕКАЛАРИ, СИЗЛАР УЧУН!

Юмуш осонлашади

СИНТЕТИК КИР ЮВИШ ВА ТОЗАЛАШ ВОСИТАЛАРИ — КАМ МЕҲНАТ САРФЛАШ ДЕМАКДИР.

«АЙНА» — фақат пахта ва зиғир толаси газламаларини қўлда ва машинада ювиш учун мўлжалланган.

«БИО» — биологик моддалар қўшилган паста бўлиб, фақат пахта ва зиғир толаси, айни чоқда синтетик ва сунъий газламаларни ювишда ишлатилади. Бу пастанинг эритмаси сут, какао, тухум ва бошқа оқсил доғларини яхши кетказади. Биологик қўшимча моддалар 60 даражадан ошмаган иссиқ сувда яхши таъсир қилади.

«СУПЕРАЛЬ» — такомиллашган бўлиб, ҳар қандай газламани яхши тоза қилади.

«ПОМОШНИЦА» пастаси ҳам тозалашда қўл келади. У биллур ва шиша буюмларни, идишлар, тошойналар, полни яхши тозалайди.

БУ ВОСИТАЛАРНИ СОТИБ ОЛИШ УЧУН «ЧИЛОНЗОР» МАРКАЗИЙ УНИВЕРСАЛ МАГАЗИНИГА ТАКЛИФ ҚИЛАМИЗ.

«ЧИЛОНЗОР» ЦУМи (телефон 77-13-41).

«СОЮЗТОРГРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ БИРЛАШМАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕКЛАМА АГЕНТЛИГИ. (телефон 45-37-27).

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИНИНГ

Репертуар плани

14/X да — Пиковая дама.
15/X да — Спартак.
16/X да — Зебуннисо (премьера).
17/X да — Анна Каренина.
18/X да —Флория Тоска.
19/X да — Зебуннисо (12.00 ва 19.00 да, премьера).
21/X да — Севги тумори.
22/X да — Борис Годунов.
23/X да — Оққуш кўли.
24/X да — Дон Карлос.
25/X да —Уйқудаги гўзал.
26/X да — Петр Биринчи (19.00).
27/X да — Фауст.
29/X да — Жизель.
30/X да — Аида.
31/X да — Раймонда.

Билетлар сотилмоқда.

Справкалар олиш учун телефон 33-90-81.

«ПАХТАКОР» МАРКАЗИЙ СТАДИОНИДА

17 ОКТЯБРЬ СОАТ 19.00 ДА

СССР Биринчилиги учун «ПАХТАКОР» (Тошкент) —«СПАРТАК» (Орджоникидзе) командалари ўртасида

ФУТБОЛ

Билетлар сотилмоқда.

ЭРКАКЛАР, СИЗЛАР УЧУН

14-20 октябрь кунлари

«ЧИЛОНЗОР МАРКАЗИЙ УНИВЕРМАГИДА»

Ўзбекистон ССР Енгил саноат министрлиги корхоналарида кузги-қишки мавсумга атаб тайёрланган ЭРКАКЛАР ПОЙАБЗАЛЛАРИНИНГ

САВДО-КЎРГАЗМАСИ ЎТКАЗИЛАДИ

Савдо-кўргазмасида сунъий мўйинали (таглиги-ғовак резинали) ботинкалар, шунингдек ғовак резинали полуботинкалар савдога қўйилган.

«ЧИЛОНЗОР» ЦУМи (телефон 77-14-31).

БОЛАЛАРГА ХУШБИЧИМ ПОЙАБЗАЛЛАР

14-17 ОКТЯБРЬ КУНЛАРИ

СИЗ ЧИРЧИҚ, ЯНГИЙЎЛ, ТОШКЕНТДАГИ 1-ПОЙАБЗАЛ ФАБРИКАЛАРИДА ТАЙЁРЛАНГАН БОЛАЛАРНИНГ ЧИРОЙЛИ ПОЙАБЗАЛЛАРИНИ

САВДО-КЎРГАЗМАСИДАН СОТИБ ОЛИШИНГИЗ МУМКИН

Савдо-кўргазмаси Октябрь бозоридаги «БОЛАЛАР ДУНЁСИ» чакана савдо фирмасининг асосий магазинида ўтказилади.

«БОЛАЛАР ДУНЁСИ» ЧАКАНА САВДО ФИРМАСИ (телефон 42-56-04).

Пиёзнинг ёши нечада?

БИЗ ҲАР ҚУНИ ТАОМДА ПИШИРИЛИБ ИСТЕЪМОЛ ҚИЛАДИГАН ПИЁЗНИНГ БИР ОЛАМ ХОСИЯТИ БОР.

Пиёз таркибида эфир мойи, витаминлар, фруктоза, қанд, азот моддалари, лимон ва олма кислоталари мавжуд. 100 грамм пиёзда 60 миллиграмм «С» витамини бор.

ХАЛҚ ТАБОБАТИДА ПИЁЗ ШАМОЛЛАШ, ҚОН БОСИМИ, ИЧАК ВА ҚОРИН ОҒРИҒИ КАСАЛЛИКЛАРИДА ИШЛАТИЛАДИ.

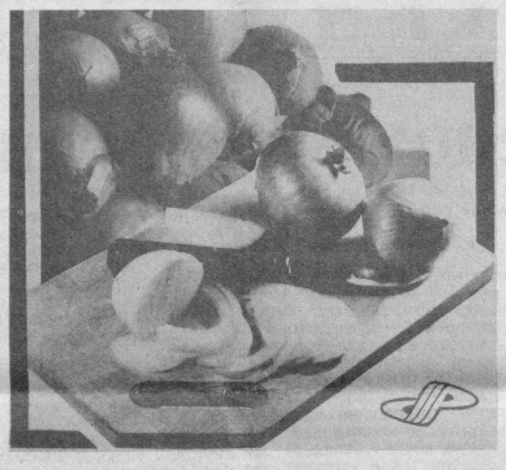

ПИЁЗ ҚАЧОН ПАЙДО БЎЛГАН?

Барча халқлар пазандачилиги табобатида пиёз муносиб ўрин эгаллайди.

Қадимги Мисрда пиёз билан қасам ичилган, мўмиё бальзамини тайёрлашда уни солишган.

Скандинавия саклари пиёзнинг мислсиз қудрати ҳақида ривоятлар тўқишган.

Улуғ Абу Али Ибн Сино эски ифлос сувни мўътадиллаштирувчи воситалардан бири пиёз деб ҳисоблаган.

Византия ва Россия меъморлари черковлар гумбазининг моделини яратишда пиёздан «андоза» олганлар.

ТАОМ ЛАЗЗАТИ ПИЁЗ БИЛАН

Шарқ миллий ошпазлик санъатини пиёзсиз тасаввур этиб бўлмайди. Палов, сомса, манти, шўрванинг лаззати пиёз билан.

Биз аччиқ-чучук, винегрет, борщ ва шўрва тайёрлаганда албатта пиёз тўғраб соламиз.

Европа пазандалигида пиёз доривор масаллиқ эмас, балки асосий тамаддиқ — пиёз бўтқаси, пиёз қайласи, пиёз паштети тайёрланган.

ФРАНЦУЗЧА ПИЁЗ ШЎРВА

Пиёз юпқа парраклаб тўғралади ва сариёғда оҳиста қизартирилади. Туз ва гармдори сепилиб гўшт шўрвасига солиб маза киритилади. Шўрвага ёғда қизартирилган оқ нон парраклаб солинади. Дастурхонга тортишдан олдин майда тўғралган пишлоқ солинади.

ПИЁЗ САЛАТ

Пиёз нозик парраклаб тўғралади, туз сепилади ва совуқ сувда чайилади. Бироздан кейин сувни силқитиб, майда тўғралган укроп ва петрушка солинади, туз, қора мурч сепилади, сирка ва ўсимлик мойи қўйиб аралаштирилади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР АГРОСАНОАТ ДАВЛАТ КОМИТЕТИ.

Фойдали шарбат

ТОМАТ ШАРБАТИДА КЕРАКЛИ ВА ШИФОБАХШ ВИТАМИНЛАР ЖУДА КЎП. УНДА ТАЛАЙ МИНЕРАЛ ТУЗЛАР, ОРГАНИК КИСЛОТАЛАР БОР.

ЎЗБЕКИСТОН ССР АГРОСАНОАТ ДАВЛАТ КОМИТЕТИ.

«СОЮЗТОРГРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ БИРЛАШМАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕКЛАМА АГЕНТЛИГИ.

ТОВАРЛАР ХАЛҚҚА!

„ЭЛЕКТРОНИКА"

ФОТОҲАВАСКОРЛАР УЧУН

«Электроника» фирма магазин-салони

ҚУЙИДАГИ ЭЛЕКТРОН ФОТО ВСПИШКАЛАРНИ

ТАВСИЯ ЭТАДИ

ЛУЧ-70— 38 сўм.
ВП-08 — 42 сўм.
ДАНКО— 25 сўм.
Ф-214 АУ — 64 сўм.
ФЭ-15 У —42 сўм.
ЛУЧ-М 1 —30 сўм.
ЛУЧ-М — 57 сўм.

«ЭЛЕКТРОНИКА» ФОТОВСПИШКАЛАРИ ОБЪЕКТНИНГ ЁРИТИЛИШ ДАРАЖАСИ, ФОТОАППАРАТНИНГ МАРКАСИ ВА ПЛЁНКАНИНГ ТУРИДАН ҚАТЪИЙ НАЗАР ЮҚОРИ СИФАТЛИ РАНГЛИ ВА ОҚ-ҚОРА ТАСВИРДАГИ ФОТОСУРАТЛАР ОЛИШГА КАФОЛАТ БЕРАДИ.

Магазин-салон адреси: Тошкент шаҳри, Гоголь кўчаси, 38-уй (2, 3, 4, 13-трамвайларнинг «Куйбишев район ижроия комитети» бекати). Телефон 33-89-12.

АҲОЛИНИ ИШГА ЖОЙЛАШТИРИШ БЮРОСИ

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

ТОШКЕНТ ПОЙАБЗАЛ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИГА

бичиқчилар, қирқувчилар, тайёрловчилар, мустаҳкамловчилар, безакчилар, фрезерчилар, контролёрлар.

Меҳнат ҳақи ишбай-мукофотли.

Ёлғиз кишилар ётоқхона билан таъминланадилар.

Корхона болалар боғчаси, ясли, шаҳар ташқарисида пионер лагери, медицина-санитария қисми, ошхона, профилакторий, спорт шаҳарчасига эга. Пойабзалчилар саройи қошида ҳар хил тўгараклар ишлайди. Корхона хизмат транспортига эга.

«ЎЗБЕКСЕЛЬМАШ» ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИГА

кўприкли кранларнинг кранчилари, слесарь-ремонтчилар, слесарь-созловчилар, электромонтёрлар, қолипчилар.

«МАЛИКА» ТОШКЕНТ ТРИКОТАЖ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИГА

бўяш-безаш ишлаб чиқариши учун: бўёқчилар, қуритувчилар, тукловчилар, сиқувчилар, матоларни ювувчилар, матога накат билан гул солувчилар, шаблончилар, химиявий қоришмаларни тайёрловчилар, смена мастерлари, мастерларнинг ёрдамчилари, лифтчилар, слесарь-ремонтчилар, каштачилар, тозаловчилар, лаборантлар, контролёрлар, фаррошлар.

КИРОВ РАЙОНИДАГИ САВДО ТАШКИЛОТЛАРИГА

сотувчилар, кассир-контролёрлар, юкчилар, сотувчиларнинг шогирдлари.

КУЙБИШЕВ РАЙОНИДАГИ ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИГА

инженер-электроник.

СПРАВКАЛАР ВА ИШГА ЙЎЛЛАНМАЛАР ОЛИШ УЧУН ҚУЙИДАГИ АДРЕСЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИНСИН:

МАРКАЗИЙ ПУНКТ — Пролетар кўчаси, 4-уй, 3-подъезд, 5-хона.

ЛЕНИН РАЙОН ПУНКТИ — Т. Шевченко кўчаси, 64-уй.

ОКТЯБРЬ РАЙОН ПУНКТИ — У. Юсупов кўчаси, 3-уй.

ЧИЛОНЗОР РАЙОН ПУНКТИ — 2-квартал, 3-уй.

ҲАМЗА РАЙОН ПУНКТИ — М. Ҳасанова кўчаси, 10-уй.

СЕРГЕЛИ РАЙОН ПУНКТИ — Спутник, 2-квартал, 69-уй.

ФРУНЗЕ РАЙОН ПУНКТИ — Ш. Руставели кўчаси, 87-уй.

КУЙБИШЕВ РАЙОН ПУНКТИ — К. Маркс кўчаси, 59-уй.

КИРОВ РАЙОН ПУНКТИ — Энгельс кўчаси, 48-уй.

СОБИР РАҲИМОВ РАЙОН ПУНКТИ — Қорасарой кўчаси, 270-уй.

АКМАЛ ИКРОМОВ РАЙОН ПУНКТИ— Фарҳод кўчаси, 21-уй.

«ПАХТАКОР» МАРКАЗИЙ СТАДИОНИДА

14 ОКТЯБРЬ СОАТ 19.00 ДА

СССР Биринчилиги учун «ПАХТАКОР» (Тошкент) —«ГУРИЯ» (Ланчхути) командалари ўртасида

ФУТБОЛ

Билетлар сотилмоқда.

ДИҚҚАТ!

Муқимий кўчасидан ўтган теплотрассада ремонт ишларининг тугатиш учун ЧИЛОНЗОР МАССИВИНИНГ «Е», «И», «Ч» КВАРТАЛЛАРИГА, ҚИСМАН 5 КВАРТАЛГА ВА ЖУРНАЛЬНАЯ КЎЧАСИГА

14-16 октябрь кунлари

ВАҚТИНЧА СОВУҚ СУВ БЕРИШ **ТЎХТАТИЛАДИ**

Справкалар олиш учун телефонлар: 55-44-58, 55-42-91.

«ТАШТЕПЛОСЕТЬ» корхонаси.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ («ВЕЧЕРНИЙ ТАШКЕНТ») —орган Ташкентского горкома Компартии Узбекистана и городского Совета народных депутатов.

РЕДАКЦИЯ АДРЕСИ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР: бўлимлар: партия турмуши ва совет қурилиши — 32-55-37, 32-53-83; саноат ва қурилиш — 32-57-84; шаҳар хўжалиги ва транспорт — 32-55-39; фан ва маданият — 32-53-10; ахборот ва спорт — 33-28-95, 32-55-32; хатлар — 33-29-70; жамоатчилик редакцияси — 33-99-42, 32-53-66; эълонлар бўлими — 33-81-42.

Р— 12997. Газета якшанбадан ташқари ҳар куни, бир йилда 300 марта чиқади. Тиражи — 50.381. Б—2108. Индекс 64690. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10.